

რაჭავ, ჩემო თვალის ჩინო...

რაჭველი

№7 (70) 1.07.2015 - 1.08.2015 შახი: 2 ლარი

ყოველთვიური გამოცემა

სვანიძის ქუჩიდან დაწყებული ტრაგედია

ვიზუა, რამაც ქვეყანა
ქაზასტროფაღა ვიიყვანა

24

**ვალვა
ჭაჭარია
საუკუნის
ლოტგარი**

40

**რამ ბაკა
წინაპრთ
გამოქანილი**

26

**ზურაბ
მამონია
სუბიკული
ანანის
მეხიღველი**

22

**ეკთი დღა
სოფელ
ნიგაზაგუნი**

12

რამე ილიაიძე

12

ამბროსი

**საქართველოსა და
გეორგიკების
საკადემია**

ინტელექტუალური რევოლუცია
გახდით მსოფლიოსთვის!

7

**საპატრიარქო
ენუქიკაგების მოჯახს
სამოთახიანი ბინა არეუტა**

მნის მხაკეთმეტლნეთბის მუზეუმი

სარჩევი

	პეტრე პავლობა..... 2		თეთრი გედი —
	უმეცართა ზნეობამ ქვეყანა		გივი სიხარულიძე..... 14
	კატასტროფამდე მიიყვანა..... 5		ლების სკოლა მთის რაჭის
	სვანიძის ქუჩიდან დანყებული		სასიცოცხლო არტერია..... 16
	ტრაგედია..... 6		ერთი ქალის ისტორია..... 20
	საქართველოს საპატრიარქომ ენუ- ქიძეების მრავალშვილიან ოჯახს		ადგილის დედის გამოძახილი..... 22
	სამოთახიანი ბინა აჩუქა..... 7		საუკუნის ლოტბარი შალვა
	შეგუბებულა წყალი და ამოუხრჩვია		ჯაფარიძე..... 24
	ზოპარკი! - ედიშერ ყიფიანის 1960		ისტორია ინყება შუმერიდან..... 26
	წლის ჩანაწერებიდან..... 8		გმაღლობთ..... 29
	ნუ ეხუმრებით მამა გაბრიელის		საოჯახო მარანი რაჭაში..... 30
	წინასწარმეტყველებას!..... 8		21-ე საუკუნის ხილული სასწაული
	ახალგაზრდა ცოლ-ქმრის გმირული		და უშვილოთა შემნე ტაძარი..... 32
	ისტორია, რომელსაც უნდა		ბუნებური მოვლენა, ღვთის
	იცნობდეთ..... 10		წყრომა და აუხილველი თვალი
	სალომე ფაჟავა — რაჭული		გონებისა..... 34
	მუსიკით მოპოვებული		დაბრუნებული საუნჯე —
	ბრინჯაოს მედალი ბაქოდან!..... 11		დავით კიკოლაშვილი..... 36
	ოლიმპიურ ცეცხლს რაჭამ		თვალისჩინი —
	უმასპინძლა..... 12		სოფიო რეხვიაშვილი..... 38
			წინაპართა გამოძახილი —
			რეზო ბერაძე..... 40

მთავარი რედაქტორი —
ნინო ჩხვიიაშვილი
 ტელ: 599 74 68 10
 დამფუძნებელი —
გონა გუტაშვილი
 ტელ: 599 53 58 94
 კომპიუტერული უზრუნველყოფა
დალი ჯვარაშვილი
 ტექსტი ააწყო
თამარ გოგინაძე
 მისამართი: თბილისი, ლესელიძის
 ქ. №27, მე-2ს., 790 74 68 10
 ელ-ფოსტა: nino153@mail.ru

ჟურნალი “რაჭველები” ემიგრანტ
 რაჭველებს და არა მარტო მათ,
 გთავაზობთ თანამშრომლობის პროექტს _
 გამოგვიგზავნეთ მასალები, ფოტოსურათები,
 რითაც შეძლებთ მოეფეროთ თქვენს
 მონატრებულ ქვეყანას, ოჯახებს და ამავე
 დროს მხარში დაუდგეთ ჟურნალს.
 ტელ: 599 74-68-10

მეირფასო მკითხველო!
 გაცნობებთ, რომ რედაქციაში შემოსული მასალების სიზუსტეზე პასუხს აგებს ავტორი. რაც შეეხება
 სარეკლამო ტექსტს, მთელი პასუხისმგებლობა რეკლამის შემკვეთს ეკისრება.

ჟურნალში მასალების განთავსება ფასიანია!

პეტრე პავლობა

ქრისტეს მონაფეთა - მოციქულთა შორის მართლმადიდებელი ეკლესია განსაკუთრებულ პატივს მათგანს მიაგებს და მათთა ვმოციქულებად სახელსდებს. ესენი არიან - წმ. პეტრე და პავლე.

წმ. მოციქული პეტრე, უფროსი ძმა ანდრია მოციქულისა, უფლის ხმობამდე გალილიის ტბასთან მდებარე პატარა ქალაქ ბეთსაიდის მეთევზე იყო. სახელად ადრე სვიმონი ეწოდებოდა. „შენ ხარ სვიმონ, ძე იონასი, შენ გენოდოს კეფა, რომელი ითარგმანების: — კლდე“. ასე უთხრა მას იესო ქრისტემ, როდესაც მიჰხედა. რამოდენიმე ხნის შემდეგ, ვლიდა რა ქრისტე გალილიის ტბის ნაპირთან, კვლავ იხილა პეტრე და ანდრია, რომელნიც ბადეს აგდებდნენ ტბაში. „მოვედით და შემომიდექით მე და გყვნი თქუენ მესათხვეველ კაცთა“ - ამ სიტყვებმა, რომლებიც უბრალო მეთევზეებისადმი იყვნენ მიმართულნი, გადამწყვიტეს მათი ბედი. მგზნებარე პეტრე, მხურვალედ მოყვარული უფლისა იესოსი, მაშინვე შეუდგა მას. მალე თვით უფალმა მოინახულა პეტრეს სახლი და მხურვალეებისაგან განკურნა მისი სიდედრი.

ჰქონდა რა უდიდესი რწმენა და ერთგულება, პეტრე, - ერთი მხოლოდ ქრისტეს მონაფეთაგან - გაკადნიერდება სთხოვოს უფალს: „უფალო... მიბრძანე მე მისლვად შენდა წყალთა ამათ ზედა“. უფლის სიტყვისაებრ იგი ნავიდან წყალზე გადმოვიდა და როგორც ხმელეთზე ისე გაეშურა მისკენ. მაგრამ შეეჭვდა რა ღვთიურ შეწევნაში, დანთქმა იწყო. „უფალო, მისხენ მე!“ შესძახა პეტრემ და ღვთიურმა მოძღვარმაც არ დაახანა, მესყუელად განართხო ხელი და კვლავ უკან, ნავში, აიყვანა. მაგრამ არა მარტო ქარბორბალასა და ქარისაგან იხსნა უფალმა, არამედ მცირედმორწმუნეობისგანაც, ეტყოდა რა „მე ვევედრე მამასა ჩემსა შენთვის, რათა არა მოგაკლდეს სარწმუნოება შენი“.

თაბორის მთაზე პეტრე იაკობსა და იოანესთან ერთად გახდა მონმე უფლის ღვთიური დიდებისა. დაინახა რა უფალი იესო ქრისტე ფერიცვალებით და ესმა ხმა მამალმერთისა „ესე არს ძე ჩემი საყუარელი, მაგისი ისმინეთ“, პეტრემ განიხარა და წამოიძახა „კეთილ არს ჩუენდა აქა ყოფა“. ამაზე მოგონება მის ერთ-ერთ ეპისტოლეშია შემორჩენილი.

მოახლოვდა რა ჟამი მაცხოვრის მხსნელი ვნებებისა, იერუსალიმისაკენ მიმავალი დაეკითხა იგი თავის მონაფეთებს „თქუენ ვინ გგონიე მე ყოფად?“

პეტრემ, მოციქულთა შორის პირველმა, სთქვა: „შენ ხარ ქრისტე, ძე ღმრთისა ცხოველისაი“, რისთვისაც უფლისაგან უდიდესი შექება დაიმსახურა: „ნეტარ ხარ შენ, სვიმონ ბარ იონა“ „შენ ხარ კლდე, და ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი და ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდინ მას“. პეტრესეულმა აღმსარებლობამ თავისი გამოძახილი ჰპოვა მოციქულთა სადღესასწაულო საკითხავებში „ქრისტემან შენ პირველი გამოგაჩინა, პეტრე და საფუძველად სარწმუნოებასა გვირგვინოსან-გყო შენ“. საიდუმლო სერობის უწინარეს სიონის ქორედზე მაცხოვარმა „...მოილო არდაგი და მოირტყა იგი... და იწყო ბანად ფერხთა მონაფეთა თვისთა“. „უფალო, შენ დამბანა ფერხთა ჩემთა?“ შეენინა აღმდეგა პეტრე. „უკუეთუ არა დაგბანე შენ ფერხნი, არა გაქუნდეს შენ ნაწილი ჩემ თანა“ - განუმარტა მას უფალმა. მაშინ პეტრემ, შიშითა და სიყვარულით მოცულმა, შეჰღალადა: „უფალო ნუ ხოლო ფერხნი ჩემნი, არამედ ხელნიცა და თავიცა ჩემი“.

მონაფეთაგან მხოლოდ ერთი, პეტრე, გამოექომაგა უფალს გეთსიმანიის ბაღში. აღმოიხანა მახვილი და ერთ იქ მოსულთაგანს მოჰკვეთა ყური, მაგრამ მაცხოვარმა თვით თავისი სიკვდილის წინაც კი იბრუნა და განკურნა ყურმოჭრილი. პეტრე გაჰყვა უფალს კაიაფა მღვდელთმთავრის სახლამდის, მასთან ერთად შევიდა ეზოში და იდგა იქ ცეცხლთან და თბებოდა. მაგრამ სამგზის უარჰყო თავისი ღვთიური მოძღვარი, როცა მასაც ხელს ადებდნენ, როგორც ქრისტეს მონაფეს: „არა ვიცი კაცი ესე“ და როდესაც მესამედ უარჰყოფდა, დაინახა რომ უფალი უმზერდა მას და „განვიდა გარე და ტიროდა მწარედ“. ერთ-ერთი წმინდა გადმოცემით, მას მერე ყოველთვის, როცა კი მოესმოდა მამლის ყივილი, პეტრე თურმე მწარედ ატირებოდა ხოლმე, მომგონებელი თავისი ამ შეცოდებისა, ისე რომ ხშირი ტირილისაგან თვალის უპესთან სისხლიანი ღარები გაუჩნდა.

მაგრამ არ არსებობს ისეთი ცოდვა, რომელსაც გულმონყალე უფალი არ ჰპატიებდეს. პეტრეს სინანული იმდენად ძლიერი და ღრმა იყო, რომ აღდგომის შემდეგ უფალი პირველს, მონაფეთა შორის, პეტრეს ეჩვენა. სამჯერ დაეკითხა პეტრეს: გიყუარ მეა? და სამგზის მიილო პასუხად: ჰე, უფალო, შენ იცი, რამეთუ მიყუარ შენ. იესო ქრისტემ აღადგინა იგი მოციქულის ღირსებაში, ანდო მას დასამწყსველად თავისი სიტყვიერნი ცხოვარნი.

უფლის ამაღლების შემდგომ პეტრეს რჩევისაებრ

ათორმეტ მოციქულთა შორის შეირაცხა მატათა. ამას შემდეგ, სულთმოფენობისას, პეტრე პირველქრისტიანული თემის წინამძღოლი შეიქმნა. მკვდრეთით აღმდგარი უფლის მგზნებარე სიყვარულით შთაგონებული მისი ქადაგება იმდენად ცხოველსმყოფელი ზემოქმედების იყო, რომ ათასობით ადამიანს მოაქცევდა ქრისტეს სარწმუნოებაში. საოცარი ნიშები ახლდა პეტრესეული აღმსარებლობის ქრისტესმიერ რწმენას. მკვდრები აღსდგებოდნენ, მკელობენი და განრღვეულნი განიკურნებოდნენ, დანაშაულში მხილებულნი სულს განუტევებდნენ.

ცნობილია წმ. პეტრე მოციქულის ორი კათოლიკე ეპისტოლე. მეორე ეპისტოლეში წერს „უნყი, რამეთუ ადრე ყოფად არს დატევება საყოფელისა ამის ჩემისაჲ, ვითარცა - იგი უფალმან ჩუენმან იესო ქრისტემან მაუნყა მე“, ანუ უფლის სიტყვისაებრ წინასწარმეტყველებს თავის მოახლოებულ აღსასრულს. იმპერატორ ნერონის ბრძანებით პეტრე მოციქული შეიპყრეს და განაჩენად ჯვარცმა გამოუტანეს. სთვლიდა რა უღირსად თავს მიელო ისეთივე მონამეობრივი სიკვდილი, როგორც მის მასწავლებელს ჯალათებს სთხოვდა თავქვე ეცვათ ჯვარს, სურდა რა სიკვდილის დროსაც დაეხარა თავი უფლისთვის.

წმ. მოციქული პავლე წარმოშობით ბენიამენის ტომიდან იყო და თავის მოციქულებრივ მსახურებამდის სახელად სავლე ერქვა. კილიკიის ქ. ტარსუსში დაბადებული „განსწავლულ ზედმინევით მამულითა სჯულითა; მოშურნევიყავლმრთისათვის“, როგორც თვითონვე ამბობდა საკუთარ თავზე, - „ვსდევნიდ ვიდრე სიკუდილამდე, შევპყრებ და მივსცემდ საპყრობილედ მამათა და დედათა“. იგი იწონებდა მთავარდიაკონ სტეფანეს წამებას და მის ქვით ჩამქოლავთა სამოსელსაც კი სდარაჯობდა.

როდესაც იგი დამასკოს მიუახლოვდა, იგი ღვთიურმა ნათელმა მოიცვა. ყველა მისი მხლებელი მხედარი ცხენებიდან ქვე ჩამოვარდა, ხოლო სავლეს ესმა ხმა, რომელიც იტყოდა: „საულ, საულ, რაჲსა მდევნი მე? ფიცხელ არს შენდა ნიხნაჲ დეხისაჲ“. სავლე დაეკითხა: შენ ვინ ხარ, უფალო? ხმამ უპასუხა: მე ვარ იესო, რომელსა შენ მდევნი. არამედ აღდეგ და დადეგ ფერხთა შენთა ზედა, რამეთუ ამისთვის გეჩვენე შენ, რათა დაგ ადგინო შენ მსახურად და მონამედ, რომელი იხილე და რომელი გიჩუენო შენ.

სავლეს მხლებლებს ხმა ესმოდათ, მაგრამ სიტყვებს ვერ არჩევდნენ. ღვთიური ნათებისაგან სავლე დაბრმავდა და უფლის მითითებით გაეშურა დამასკოსაკენ, სადაც ერთი სამოცდაათ მოციქულთაგანი ანანია ცხოვრობდა. ამ უკანასკნელს კი გამოცხადებით ემცნო: აღდეგ შენ ადრე და მივედ უბანსა მას, რომელსა ჰრქვიან მართალი, და მოიძიე ტაძართა მათ იუდასთა სავლე სახელით, ტარსელი. ანანიას მისთვის ხელი უნდა

დაესხა და თვალი აეხილებოდა.

მოილო რა პავლემ უფლისაგან ბრძანება, ეხარებინა სასუფეველი, იწყო მქადაგებლობა იუდეველებსა და წარმართებში, მონებს შორის და თავისუფლებში, რისთვისაც თავს იდო ხანგრძლივი მოგზაურობები და წარგზავნიდა ეპისტოლეებს. პალესტინასა და მცირე აზიაში, საბერძნეთსა და იტალიაში, ხმელთაშუა ზღვის კუნძულებზე გაისმოდა მოციქულის მგზნებარე სიტყვა.

თავის განუწყვეტელ ღვაწლში მრავალი ჭირთათმენა უწევდა წმ. პავლეს. „ჰურიათაგან ხუთ გზის ორმეოცსა ერთი მოკლებული ცემა მოვიღე. სამგზის კუერთხითა ვიეც, ერთ გზის ქვითა განვიტვინე, სამგზის ნავი დამექცა, ღამე და დღე უფსკრულთა შინა დაგყავ“. ფილიპპესა და მაკედონიაში ქადაგებისას შეპყრობილ იქნა და საპყრობილეში ჩადებულ. მაგრამ ბორკილადებულიც განაგრძობდა ლოცვასა და ღვთის დიდებას და შუალამისას დიდი ძრვა იყო, კარნი განეხვნეს და ბორკილები დასცვივდა.

ათენში ქრისტეს ახარებდა „მის მიერ ცხოველ ვართდავიქცევითდავართ“. ამ ქადაგებამარეოპაგში ახალმოქცეულები შესძინა საქრისტიანოს, მათ შორის მომავალი დიდი ღვთისმეტყველი დიონისე არეოპაგელი. როდესაც მესამე მისიონერული მოგზაურობიდან ბრუნდებოდა პავლე მოციქული კესარიისში შეხვდა აგაბო წინასწარმეტყველს, რომელმაც აილო პავლეს სარტყელი, „შეიკრა ხელნი და ფერხნი და სთქვა: ამას იტყვის სული წმიდა: კაცი, რომლისა არს სარტყელი ესე, ესრეთ შეკრან იერუსალიემს“. ამით აგაბომ ბორკილები უწინასწარმეტყველა, რომელიც სიცოცხლის ბოლომდე უნდა ეტარებინა. იერუსალიმში დაბრუნებისას პავლე მოციქული შეიპყრეს და როგორც რომის მოქალაქე კეისრის სამსჯავროზე გაგზავნეს.

აქ, რომში წმ. პავლე პეტრე მოციქულს შეენეოდა მოქალაქეთა ქრისტიანულ განათლებაში. ერთ-ერთი გადმოცემით მან მოაქცია იმპერატორის მეღვინეთუხუცესი, რისთვისაც სიკვდილის განაჩენი გამოუტანეს. წმინდა მოციქულმა სიცოცხლე თავისკვეთით დაასრულა.

ზოგიერთი მოწმობით პეტრე და პავლე მოციქულები ერთ დღეს აღესრულნენ მონამეობრივად, სხვა გადმოცემით - პავლეს სრული ერთიწლის შემდეგ მოკვეთეს მახვილით თავი პეტრეს ჯვარცმის შემდგომ. მათი ხსენების დღესასწაული იმთავადვე დანესდა, ხოლო დაკრძალვის ადგილი წმინდა იყო პირველქრისტიანთათვის. IV ს. წმ. მოციქულთასწორმა კონსტანტინე დიდმა რომსა და კონსტანტინეპოლში აღმართა ტაძრები წმ. თავთა მოციქულთა პეტრესა და პავლეს სახელზე.

რუსულიდან თარგმნა
დეკანოზმა არჩილ მინდიაშვილმა

დედაქალაქი სტიქიური უბედურების ეპიცენტრად იქცა

1924

„წყალდიდობის მსხვერპლნი“ - ამ სათაურით 1924 წლის 14 ივნისს გამოვიდა გაზეთი „კომუნისტი“, რომელიც 13 ივნისს ვერეს ადიდებისა და ადამიანთა მსხვერპლის შესახებ იტყობინებოდა.

გაზეთი წერს, რომ სოფლიდან ღამის გასათევად დაბინავებული გლეხები მოულოდნელად მოვარდნილმა ვერემ წყლის ქვეშ მოიყოლა. ჯერ ძლიერი კუდიანი ქარი ამოვარდნილა, ხოლო შემდეგ წვიმა 1 საათი გაგრძელებულა. გაზეთი კონკრეტულ ადგილსაც მიუთითებს: პირველ სამილიციო უბანში, ვერეს ლელესთან ბოზარჟიანცის თუთუნის ქარხნის მიმდებარე ტერიტორია.

„1-ელ სამილიციო უბანში, ვერეს ლელესთან ბოზარჟიანცის თუთუნის ქარხნის მახლობლად, ჩვეულებრივ დაბინავებულან მახლობელ სოფლიდან ჩამოსული გლეხები ურმებით ღამის გასათევად. გლეხები მოჰყვნენ წვიმაში, მოულოდნელად აღნიშნული ლელედან მოვარდნილა ძლიერი ნიაღვარი და იქ დაბანაკებული გლეხები თავიანთი ხარ-ურმებით გაუტაცნია და შეუყრია მტკვარში. დაღუპულთა რაოდენობა და ზარალი გამოურკვეველია. უბედურების ადგილზე სასწრაფოდ გამოცხადდა მილიციის უფროსი და ცეცხლის მქრობელი რაზმი“ - ამონარიდი 1924 წლის 14 ივნისის გაზეთ „კომუნისტიდან“.

1960

ფოტო არქივიდანაა ამოღებული და თბილისში 1960 წლის 4 ივლისს მომხდარ სტიქიას ასახავს. არსებული ინფორმაციით მაშინ მდინარე ვერე ადიდდა და თბილისის ზოოპარკი და გმირთა მოედანი დატბორა.

2015

13 ივნისს თბილისში სიკვდილის ზარმა ჩამოჰკრა, ვერეს ხეობა თავისებურად მოაჯადოვა და სისხლმონყურებული, გავეშებული დააცხრა თავს დედაქალაქს. მოთქმა, გოდება და ვაი-ვიში ისმოდა ვაკე-საბურთალოს ტერიტორიაზე. მინამ პირი გახსნა და 19 ადამიანის სიცოცხლე თან ჩაიტანა. 3 გაუბედურებული ადამიანის ცხედრის პოვნა დღემდე ვერ ხერხდება. დანგრეულ-გაპარტახებული სახლები, მიწისაგან პირისა აღველი გზა-კვალი, წლების მანძილზე ნაგროვები კაპიტალი, მოშლილი

ნერგები და განაცრისფრებული ცხელი ზაფხული... ამ ყველაფრის ფონზე შეუძლებელია არ აღინიშნოს ჩვენი ახალგაზრდა თაობის სამაგალითო ერთიანობა, ისინი თავიანთ ქალაქს და თანაქალაქელებს დაუდგნენ მხარში. ეს დღევანდელიდან გამომდინარე, თითქოს გასაკვირია, მაგრამ თუ თვალს გადავაავლებთ საქართველოს ისტორიას, დავრწმუნდებით, რომ — ქართველებს ოდითგანვე გაჭირვებაში გაერთიანება გვახასიათებდა და ასე მოვედით დღემდე.

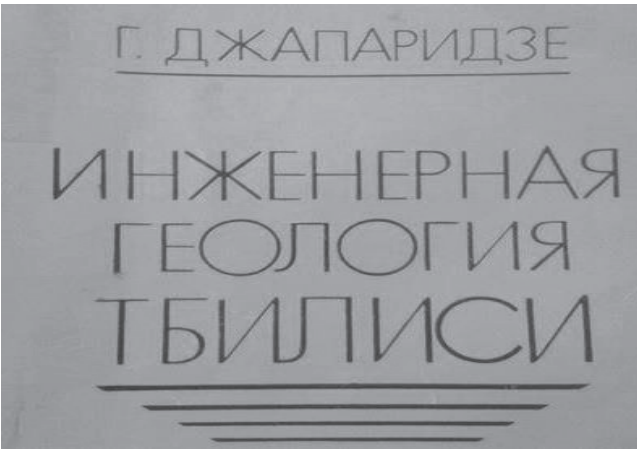
უპეხარტა ზნეოგაჲჲ ჰვეყანა კაზასზრუფაგდე გიიყვანა

გეოლოგი, ქართული საინჟინრო გეოლოგიის ერთ-ერთი უდიდესი ავტორიტეტი, პროფესორი **გიორგი ჯაფარიძე**, ჯერ კიდევ ნახევარი საუკუნის წინ, „თბილისის საინჟინრო გეოლოგიაში“ წერდა: „განსაკუთრებით რთულად (sic!) უნდა ჩაითვალოს ტბისეული დანალექების გავრცელების არეალი (მდინარე ვერეს ხეობა), სადაც 1934 წლიდან დაწყებული მენყრული ნანაცვლებები რელიეფის დეფორმაციას იწვევს. ტბისეული დანალექების გავრცელება მტკვრის თანამედროვე დონის ქვემოთ ჩვენ დავადგინეთ 1935 წელს და დავადასტურეთ 1951-1974 წლების შრომებში. ეს გათვალისწინებული უნდა იყოს იმ შემთხვევებში, როცა ეს ტერიტორიები განაშენიანებისთვის ან მიწისქვეშა მშენებლობისთვის იქნება გამოყენებული.“

ეს იმ ამბიციური ყვარყვარებისთვის და მათი მეხოტბეებისთვის, ვის უმეცარ, უგნურ ვოლუნტარიზმსაც უნდა ვუმაღლოდეთ უდიდეს ადამიანურ და მატერიალურ კატასტროფებს.

მეცნიერებამ ჯერ კიდევ 80 წლის წინ დაადგინა, რომ საინჟინრო-გეოლოგიური რისკების თვალსაზრისით ვერეს ხეობა განსაკუთრებით რთული იყო, შესაბამისი გაფრთხილებაც გაკეთდა. მეცნიერების და ცოდნის იგნორირებამ და უმეცართა ზეობამ სად მოგვიყვანა დღეს თვალნათლივ დავინახეთ.

сульфатно-агрессивными, независимо от глубины залегания и литологии водовмещающих пород. Установлено увеличение содержания сульфатных солей в водах в направлении с запада на восток.

8. Связные и рыхлые грунты, имеющие большое распространение на территории, также являются сульфатно-агрессивной средой вследствие содержания в них гипса.

9. Особо сложной следует считать площадь распространения озерных отложений (ущелье р. Вере), где начавшиеся с 1934 г. оползневые смещения вызывают деформацию рельефа. Распространение озерных отложений ниже современного уровня р. Куры нами установлено в 1935 г. и подтверждено работами 1951—74 гг. Это следует принять во внимание в случаях использования территорий под застройку или подземного строительства.

10. Вопрос генезиса замкнутых депрессий нами рассмотрен методом исключений, вследствие чего анализом фактического материала доказана несостоятельность объяснения генезиса этих депрессий в результате тектонических подви-

146

სვანიძის ქურიდან დაწყებული ტრაგედია

ვინ თუ ვიგი სვანიძე

გივი სვანიძე — ქართველი ჰიდროლოგი და ჰიდროენერგეტიკოსი, ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი იყო. საბჭოთა კავშირის პერიოდში ის საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი და სტოქასტიკური ჰიდროლოგიის ერთ-ერთი ფუძემდებელი გახლდათ.

მისმა გამოკვლევებმა ჰიდროლოგიური პროცესების მოდელირების დარგში დასაბამი მისცა ახალ სამეცნიერო მიმართულებას მდინარეული ჩამონადენის რეგულირების თეორიაში.

გამოკვლევები აქვს წყლის რესურსების კომპლექსური გამოყენებისა და ჰიდროენერგეტიკის დარგში. სვანიძემ შეადგინა ზემო ალაზნის სარწყავი სისტემის, ჟინვალის ჰესისა და მდინარეების არფისა და ელეგისის სევანის ტბაში გვირაბით გადაადგების პირველადი სქემები.

მის მიერ დამუშავებული მეთოდები ფართოდაა გამოყენებული ანგარა-ენისეისა და ენგურის ჰესების კასკადების დაპროექტების, აგრეთვე მინგეჩაურის, ბუქთარმისა და სხვა ჰესების საექსპლუატაციო გეგმების შედგენის დროს. სვანიძის ხელმძღვანელობით შეიქმნა ნაშრომი „საქართველოს სსრ წყლის რესურსების კომპლექსური გამოყენება“ (1960-1961, ტ. 1-10). სვანიძე ხელმძღვანელობდა მეტეოროლოგიურ პროცესებზე აქტიური ზემოქმედების გზით ატმოსფერული ნალექების ხელოვნური სტიმულირების სამუშაოებს, კოლხეთის დაშრობის შესაძლო კლიმატური ცვლილებების პროგნოზირების საქმეს.

სვანიძის სამეცნიერო მოღვაწეობა ძირითადად განისაზღვრებოდა ჰიდროლოგიის, ჰიდროენერგეტიკისა და ჰიდროტექნიკის პრობლემებით.

საქართველოს საპატრიარქო ენუქიძეების მრავალშვილიან ოჯახს სამოთახიანი ბინა აჩუქა

საქართველოს საპატრიარქომ 13 ივნისის სტიქიის დროს დაზარალებულ ენუქიძეების მრავალშვილიან ოჯახს სამოთახიანი ბინა აჩუქა. ოჯახი წყნეთის ხევში ცხოვრობდა და სტიქიის დროს ოჯახის უფროსი დაიღუპა.

საპატრიარქოში ღონისძიებას ესწრებოდნენ საქართველოს პრემიერ-მინისტრი ირაკლი ღარიბაშვილი, თბილისის მერი დავით ნარმანია, ვაკის გამგებელი ლაშა აბაშიძე.

როგორც სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უნმინდესმა და უნეტარესმა, ილია მეორემ განაცხადა, ბოლო დღეებში საქართველოს დიდი მწუხარება ეწვია.

„მე მინდა, გავიხსენო ძველი აღმოსავლური გამოთქმა, „მწუხარებავ, შენ საწყისი ხარ სიხარულის, სიხარულო, შენ საწყისი ხარ მწუხარების“. მწუხარების დროს, რომელიც ბოლო დღეებში გვეწვია საქართველოს, ჩვენ დავინახეთ ჩვენი ხალხის, ჩვენი ახალგაზრდობის ერთსულოვნება. ჩვენი ხალხი არ იშურებს არაფერს იმისთვის, რომ დაეხმაროს გაჭირვებულ ადამიანებს”, - განაცხადა პატრიარქმა.

მისივე თქმით, არის ერთი ცნობილი ოჯახი, **ჯულიეტა ხოფერიას ოჯახი**, რომლის შვილიც აქ ცხოვრობს. მან საპატრიარქოს საჩუქრად ბინა გადასცა, საპატრიარქომ კი მიიღო გადაწყვეტილება, რომ ეს ბინა დაზარალებულ მრავალშვილიან ოჯახს გადასცეს.

პატრიარქის განცხადებით, ეს ბინა მდებარეობს ჭავჭავაძის პროსპექტზე და ერთ-ერთი საუკეთესო ბინაა თბილისში.

„მე მოხარული ვარ, რომ ბავშვები გაიზრდებიან ამ ბინაში და ექნებათ თავშესაფარი. ჩვენმა დედებმა ასევე მოამზადეს ხუთი კომპლექტი ლოგინი, ღვთისმშობლის ხატი, რომელიც პირველი უნდა შევიდეს ამ ბინაში თქვენთან ერთად. პირველი ხარჯებისთვის მოგიმზადეთ 1000 ლარის სახარჯო ფული”, - მიმართა პატრიარქმა ოჯახის წევრებს.

ამის შემდეგ ილია მეორემ პრემიერ-მინისტრს სთხოვა, ოჯახისთვის გასაღები მას გადაეცა, შესაბამისად ირაკლი ღარიბაშვილმა ენუქიძეების ოჯახს გასაღები გადასცა.

შეგუბებულა წყალი და ამოუხრჩვია ზღოპატკი! – ედიშერ ციციანიის 1960 წლის ჩანაწერებიდან

სოციალურ ქსელში გავრცელდა 1960 წლის 4 ივლისს თბილისში მომხდარ ტრაგედიასთან დაკავშირებით მწერალ ედიშერ ციციანიის ჩანაწერი.

„ტრაგედია დატრიალდა დღეს თბილისში.

დილის 9 საათზე მოვიდა დიდი წვიმა, ადიდებულა მდინარე ვერე და მოგლეჯილი ხეებითა და ლოდებით ამოუვსია ვარაზისხევის ქუჩის ქვეშ გაყვანილი გვირაბი, შეგუბებულა წყალი და ამოუხრჩვია ზოოპარკი!

როცა გალიაში მინით დასილული და უძრავად მწოლიარე ვეფხვი დავინახე, კინალამ ავტირდი. ყველა ლომი, ყველა ავაზა და ყველა ვეფხვი დაიხრჩო. წარმოვიდგინე, როგორ ებრძოდნენ წყალს, როგორ გაჰყვეს ნესტოები გალიის ჭერში, რკინებს შორის, ეს იყო მათი უკანასკნელი გაბრძოლება, მერე წყალმა გალიის ჭერიც დაფარა.

ლომი, ლომი წყლით დამხრჩვალა იმიტომ, რომ დატყვევებული იყო და არნივიც იმიტომ, რომ დატყვევებული იყო!

თეთრი დათვები მუცელდაბერილები ეყარნენ ცემენტის ცივ იატაკზე. ალბათ როგორ ესამოვნათ პირველად, როცა ზაფხულის ამ თბილ დილას წყალი შეუდგათ მუხლამდე, მაგრამ მერე? ალბათ ვცდები, ასე არ მოტყუვდებოდნენ, ალბათ, ყოველმა მხეცმა ინსტიქტით იგრძნო საშიშროება და დაიწყო ბრძოლა გალიებში, ისე თვალნათლივ ვიგრძენი ეს სურათი, რომ ....მაჟრჟოლებს ხოლმე.

როგორ მენანება, როგორ მეცოდება მხეცები, იმიტომ რომ უთანასწორო ბრძოლაში დაიღუპნენ. რა მოულოდნელიყო ალბათეს წყლის შემოტევა მათთვის, უფრო მოულოდნელი, ვიდრე ადამიანისათვის იქნებოდა, მხოლოდ ბეჭემოტმა შესძლო რკინის ფანჯრის გამომტვრევა და გათავისუფლება. იმ საღამოს იგი უძრავად იწვა საზაფხულო ვოლიერში და მძიმედ ქშინავდა ბრძოლაგადახდილი. როგორ მეცოდებიან ლომები, ვეფხვები და არნივი.

ის ღრუბლები მოვიდნენ აფრიკიდან“: - ედიშერ ციციანიის უბის წიგნაკიდან 1960 წ. 4 ივლისი.

შეგონება: **ნუ ეხუმრებოტო მამა ბაბრედიდს ბრძანსებაწმეშუცხედიებას!** **ნას ქალაგეზა მამა გახიილი სეჰსუნუნ უეშიინსოგაზა**

„თუ მიიღეს უზნეობის წამახალისებელი, ანტიქრისტიანული კანონი, სასჯელი მთელს ერს დაატყდება თავზე“. ნუ ეხუმრებით ღირსი მამა გაბრიელის წინასწარმეტყველებებს, ყველა მისი ნათქვამი სიტყვა სახეზეა და ბევრი მოვლენა წინ გველოდება. ის ვინც თავისი დროის წმინდანს პატივს არა სცემს, წარსულის წმინდანები ასეთი ადამიანის ლოცვას არ შეისმენენ. ნახევარი ჯოჯოხეთი მიწაზეა ამოსულიო - ამბობდა მამა გაბრიელი. „ადამიანები ველარც ამჩნევენ, თუ როგორ ეუფლება მათ გონებასა და სხეულს ბოროტი სული. საკუთარი დედის გინების ცოდვაც ამაზე მეტყველებს. მომრავლდნენ ეშმაკეულნი, რადგან მათმა

შეგონება

დედებმა აბორტით მოაკვდინეს მათი და-ძმა და ეშმაკი ცოცხალი შვილების ბაგეებით უტიფრად აგინებს მკვლელ დედებს. უფალო შეგვიწყალებ... - ეს სიტყვები „მონანიების“ მთავარმა გმირმა, დავით გიორგოზიანმა საკუთარი ფეისბუქის გვერდზე გამოაქვეყნა... (მსახიობმა ნმინდა გაბრიელი 29 წლის წინ ბაიციწო და წლების განმავლობაში მასთან განსაკუთრებული სიახლოვე აკავშირებდა).

ამჯერად მსახიობი მოსკოვში იმყოფება და ქართველ ხალხს და ხელისუფლებას ინტერნეტის მეშვეობით მიმართავს...

- მამა გაბრიელმა უკვე ყველაფერი წინასწარ თქვა, ჩვენ მხოლოდ გვევალება წავიკითხოთ, ვიცოდეთ, გავითავისოთ და გავანალიზოთ უდიდესი წმინდა მამის და აღმსარებლის, არქიმანდრიტ გაბრიელ სალოსის ნაანდერძევი სიბრძნე.

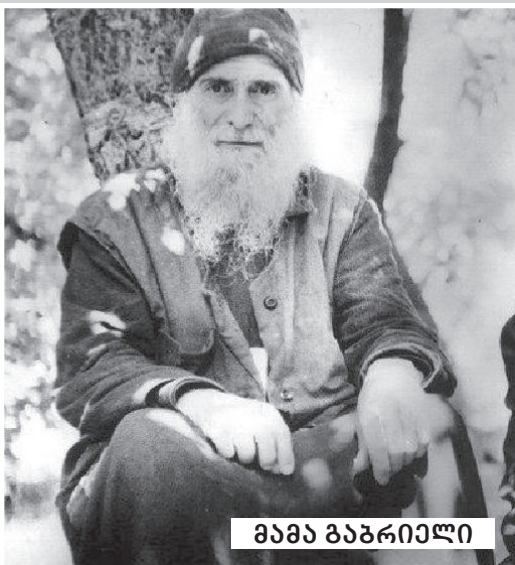
შევეცდები მისი ნათქვამის პერიფრაზები გავაკეთო და ერმა კი მასზე დაწერილ წიგნებში ამოიკითხოს მისი წინასწარმეტყველებანი. დავიწყოთ იმით, რომ საქართველოს სიყვარული გადაარჩენს და არ არის სხვა რამ ძალა ჩვენი მშველელი და გადამრჩენელი, გარდა სიყვარულისა. დღევანდელ ხელისუფლებაში კი არა სჩანან სარწმუნოებრივად ღრმად განსწავლული, ღვთის მოყვარული და აღმსარებელი ადამიანები და ამიტომ მათ მიერ მიღებული კანონები შეიძლება ღვთის სანინაღმდეგოდ აღმოჩნდეს, თუნდაც უნებურად. ჩვენი ვალია მათ ავუხსნათ და მოვუწოდოთ, ყურადღება მიაპყრონ ეკლესიის ხმას, თუ თვლიან თავს მის წევრებად. ქართველმა ერმა მე ვერ გამიგო - ბრძანა მამა გაბრიელმა და ამიტომ გაიყვანა მისი სული უფალმა ადრე, 66 წლის ასაკში.

იქნებ შევეცადოთ, ახლა მაინც გავუგოთ ჯერ კიდევ სიცოცხლეშივე განღმრთობილ წმინდანს...

აი რა დაიბარა მამა გაბრიელმა: რომ გარდავიცვლები, ცოტას გაიგებთ ჩემს შესახებ. საქართველო სულ დაიშლება. მაგრამ ღმერთმა რომ ლაზარე მკვდრეთით აღადგინა, რომელიმე ნეკნი აკლდა? ასევე აღსდგება საქართველო ნიკოფსიიდან დარუბანდამდე. როდესაც ყველას ეგონება რომ მორჩა, დაიღუპა და აღარაფერი ეშველება საქართველოს, მაშინ მოვა მისი ხსნა. ასე რომ, ვინც საქართველოს დაშლაში, დაღუპვასა და გახრწნაში მიიღებს მონაწილეობას, ისინი ვერ აღდგებიან. ვინც ამ ახალ კანონს მიიღებს და ერს დაუკანონებს, ვერასდროს ეღირსება უფლის წყალობას!

თუ ვინმე მომავალში აპირებს სინანულს, სჯობია ახლავე შეინანოს მცდარი გადაწყვეტილება ანტიდისკრიმინაციული კანონის მიღებასთან დაკავშირებით, რომ მერე მისთვის გვიანი არ აღმოჩნდეს, რადგან გარყვნილების და უზნეობის დაკანონება არის იმ იშვიათ ცოდვათაგანი, რომელიც მყისიერად მოითხოვს ღმერთისგან შურისძიებას. არ შეგეშალოთ, ის რაც სხვა ქვეყნებში დროში ყოვნდება მათი ურწმუნოების და უგუნურობის გამო, ჩვენს ღვთივრჩეულ და ღვთისმშობლის ნილხვედრ ერში, ღვთისაგან მყისიერი სასჯელით დაგვირგვინდება და თან დაისჯება მთელი ერი, თუკი მივეცით მათ საშუალება ამ კანონის დაკანონებისა!

ვისაც რწმენა შეგრჩენიათ მთავრობასა და პარლამენტში, ხელისუფლებასა და ერში, ეკლესიისა და თავის, იესო ქრისტეს სახელით, გვედრებით ნუ დაატეხავთ საქართველოს ღვთის რისხვას!

მამა გაბრიელი

სიკეთე ჰქმენით, რომ თქვენმა სიკეთემ გადაგარჩინოთ. ნახევარი ჯოჯოხეთი უკვე დედამიწაზეა, ანტიქრისტე კარებთან დგას და კი არ აკაკუნებს, შემოგლეჯას ლამობს. თქვენ მოესწრებით ანტიქრისტეს, იგი მთელ დედამიწაზე მოინდომებს გამეფებას. დევნა ყველგან იქნება, მაგრამ საქართველოს მარია მღვთისმშობელი დაიფარავს, მისი წილხვედრია. აქ ნაკლები დევნა იქნება. ოღონდ ცალ-ცალკე ნუ იქნებით, ათი ან მეტი იყავით ერთად. ერთმანეთს უნდა შეეშველოთ დევნის დროს. ნუ შეგეშინდებათ, როდესაც გაგიჭირდებათ მოვალ და მოგეშველებით, ოღონდ თქვენ ვერ დამინახავთ.

ახადგაზრდა ცოლ-ქმრის გმირული ისტორია, რომედსაც უნდა იცნობდე!

თბილისში ცოტა ხნის წინ მომხდარი უმძიმესი ტრაგედიის დროს, ბევრმა ადამიანმა გმრობისა და თავგანწირული სიმამაცის მაგალითი გვიჩვენა და საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად, ადამიანები და ცხოველები გადაარჩინა. მათ შორის არიან ახალგაზრდა ცოლ-ქმარი

- დავით მენტეშაშვილი და ნინო კერესელიძე, რომლებიც თამაზ ელიზბარაშვილის თავშესაფრის თანამშრომლები არიან.

სტიქიის ღამეს, 13 ივნისს, დათო თანამშრომელ ედვარდთან ერთად მორიგეობდა, როდესაც თავშესაფარში წყალი შევარდა, ცოლ-ქმარს საკუთარი თავის გადარჩენაზე არც უფიქრია. მათ სიკვდილს წამები აშორებდათ და მაინც უმანკო ცხოველების გადარჩენას ცდილობდნენ. ათეულობით ძალღი დადარჩინეს კიდევ დახრჩობას... ცოლ-ქმარმა გადარჩენილი ცხოველები საბურთალოს სასაფლაოზე გადაიყვანა და ნინო იმ დღიდან, თავდაუზოგავად ზრუნავს მათ ჯანმრთელობაზე.

მკითხველის ინფორმაციით, სიკვდილს გადარჩენილი, სვანიძის ქუჩის მცხოვრები - მიშა შახბაზიანი, რომელიც თავის მხრივ ძაღლების გადარჩენას ცდილობდა (ამის შესახებ „პრესა.ჯიმ“ უკვე მოგითხროთ), დათომ კლდეზე იპოვა და სახლში წაიყვანა. „ფასდაუდებელია თანამშრომლების თავგანწირვა თამაზ ელიზბარაშვილთან ერთად.. ვფიქრობ ამ ხალხით საქართველომ უნდა იამაყოს!“, - გვწერს მკითხველი.

საქართველო

საქართველო

ხაჭყრი მყსიკით მოპოვებყრი ბჰინჯაოს მეყარი ბაყოყან!

ბაქოში გამართულ ევროპულ თამაშებზე ქართველი სპორტსმენებიც მონაწილეობდნენ, რომლებმაც საქართველოს სახელი არაერთგზის გააბრწყინეს; 1 ოქროს, 3 ვერცხლის და 4 ბრინჯაოს მედლებით მკერდდამშვენებული იდგნენ ევროპულ სპორტსმენთა გვერდით. სალომე ფაჟავამ, მეგრელმა ტანმოგარჯიშე გოგონამ ჯგუფი „ბანის“ შესრულებით რაჭულ მუსიკაზე არაჩვეულებრივი მხატვრული ნომერი შეასრულა, რის შემდეგაც მან ამ ურთულეს სპორტის სახეობაში მძაფრი კონკურენციის ფონზე ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა.

გილოცავთ!

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი

20 ივნისს, ქალაქ ამბროლაურმა ოლიმპიურ ცეცხლს უმასპინძლა, რომელიც ევროპის ახალგაზრდული მე-13 ოლიმპიური ფესტივალის თბილისის 2015-ის სიმბოლოა, ცეცხლის ანთების ოფიციალურ ცერემონიალს ქალაქ ამბროლაურის მერი რატი ნამგალაძე, საკრებულოს თავმჯდომარე ასლან საგანელიძე და სხვა ოფიციალური პირები დაესწრნენ. ოლიმპიური ჩირაღდანი გზადაგზა შვიდ მეჩირაღდნეს: **ირაკლი გოგობერიშვილს** (თავისუფალი სტილით მოჭიდავე), **ნიკოლოზ კენჭაძეს** (თავისუფალი სტილით მოჭიდავე), **ბონდო სარდანაშვილს** (თავისუფალი სტილით მოჭიდავე), **ლაშა მეტონიძეს** (ფეხბურთელი), **მერაბ დარახველიძეს** (კალათბურთელი), **ქეთევან ქემოკლიძეს** (მძლეოსანი) და **დავით სხირტლაძეს** (ქორეოგრაფი) გადაეცა, რომელმაც ანთებული ჩირაღდანი საბოლოო პუნქტამდე მიიტანა. 13 ივნისს „თბილისში დატრიალებული ტრაგედიის

გამო გაუქმდა საზეიმო ღონისძიებები, რომელიც ქალაქში ოლიმპიური ცეცხლის შემოსვლასთან დაკავშირებით უნდა გამართულიყო. კიდევ ერთხელ ქალაქ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი ღრმა მწუხარებას გამოთქვამს თბილისში დატრიალებული ტრაგედიის გამო და სამძიმარს უცხადებს გარდაცვლილთა ოჯახებს.” - ნათქვამია ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გამგეობის განცხადებაში.

ოლიმპიური ცეცხლი, რომელიც ევროპის ახალგაზრდული მე-13 ოლიმპიური ფესტივალის თბილისის 2015-ის სიმბოლოა, საზეიმოდ 26 მაისს საბერძნეთის უძველეს ქალაქ ათენში აინთო და საქართველოს 67 მუნიციპალიტეტის ქალაქებსა და დასახლებულ პუნქტებს მოივლის. ოლიმპიური ცეცხლი ქალაქ ამბროლაურში, ერთი ღამის განმავლობაში დარჩა.

ონის მუნიციპალიტეტი

20 ივნისს ონის მუნიციპალიტეტმა ოლიმპიურ ცეცხლს უმასპინძლა. ცეცხლის ანთების ცერემონიალს ონის მუნიციპალიტეტის გამგებელი, საკრებულოს თავმჯდომარე, რაჭა-ლეჩხუმ — ქვემო სვანეთის გუბერნატორი და სხვა ოფიციალური პირები დაესწრნენ. ოლიმპიური ჩირაღდანი ქალაქის ცენტრში ექვსმა მეჩირაღდნემ მოიტანა.

ქალაქში ოლიმპიური ცეცხლის შემოტანასთან დაკავშირებით საზეიმო ღონისძიება უნდა გამართულიყო, რომელიც 13 ივნისს თბილისში დატრიალებული ტრაგედიის და ონში დაღუპული მოქალაქეების გამო ვერ შედგა.

სიტყვით გამოსვლისას მუნიციპალიტეტის გამგებელმა ღრმა მწუხარება გამოთქვა ტრაგედიის გამო და მიუსამძიმრა გარდაცვლილთა ოჯახებს.

მიუხედავად არსებული მდგომარეობისა, დიდი სიხარულით შევხვდით ამ ისტორიულ დღეს და ვიმედოვნებთ, რომ ოლიმპიური ცეცხლი იქნება მშვიდობის, სიკეთის, მეგობრობის და აღმასვლის მომტანი.

გივი სისარულიძე

თეთრი ბედი

1987 წლის აგვისტო. სოჭის სასტუმრო „ჟემჩუჟინაში“ ხალხმრავლობაა. ერთ თავისუფალ ნომერს ვერ ნახავ. ეგრეთ წოდებული „ვერხი“, ესე იგი ქრთამი, სასტუმროში მოსაწყობად 1000 მანეთს აღწევს. ისიც, თუ მაგარი ბიჭი ხარ და გენდობიან. მე ჩემს მეგობართან ერთად, რომელიც იმ პერიოდისათვის ერთ-ერთ მდიდარ კაცად ითვლება, სასტუმროს აპარტამენტებში ვნებივრობ. საღამოს კი, მთელი ეგრეთ წოდებული მაგარი ბიჭები, თავიანთი ოჯახებით, ან საყვარლებით, სასტუმრო „ჟემჩუჟინის“ რესტორანში ვერთობით.

არის ერთმანეთის ჯინაზე რაც შეიძლება გრძელი სუფრების გაშლა, რომელზეც სურსათ-სანოვავე სართულებად დაუნწყიათ. ჩემი თვალთ ვნახე, ერთი ძალიან მდიდარი ლენინგრაძელი კაცი, თავისი ოჯახის წევრებს როგორ აჭმევდა კოვზებით ხიზილალას. მტრების ჯინაზე, ვითომცდა დიდი პატივისცემის ნიშნად ერთმანეთს ურიკებზე დანყობილ შამპანურებს უგზავნიან.

ერთი სიტყვით, საბჭოთა ეპოქის დაშლის ბოლო წლებია, ამიტომ მდიდარი ხალხის აღვირახსნილობამ პიკს მიაღწია, რადგან ფულით უკვე ყველას და ყველაფრის ყიდვა შეიძლება.

მახსენდება ან გარდაცვლილი ერთი ბიზნესმენის სიტყვები: „ჩემო გივი, ფულით ყველაფრის ყიდვა არ შეიძლება, მაგრამ დიდი ფულით ყველას და ყველაფერს იყიდი“. მერე, მე დავრწმუნდი, როგორ სცდებოდა ამ სიტყვების ავტორი, რადგან იგი არნახულ ფულს იხდიდა ერთ ბინძურ საქმეში. ეს საქმე მას სიცოცხლის ფასად დაუჯდა.

დღის თორმეტი საათიდან პლაჟზე, სადაც შესვლა უბრალო მოკვდავთ არ შეუძლიათ, მხოლოდ წინა ღამეს მაგრად გამოთვრალი, ძლიერნი ამა ქვეყნისანი ცოცხალი ლეშებივით თვლემენ შეზღონგებზე, ხოლო მათი „სიცოცხლეები“ ერთმანეთში, ჭორაობენ და წინა ღამის საოცრებებს არჩევენ. ერთ ინტელიგენტს ვერ ნახავთ მთელ ამ ნაკრებში.

ინტელიგენცია საწოლში ორ მანეთს იხდის სოჭის მთებზე მოფენილ სახლებში, საიდანაც დილა ადრიან ჩამოდიან და ქალაქის საერთო, ქვიან პლაჟზე დაფენილ პირსახოცებზე წვანან და მზეს ეფიცხებიან. ვის არ ნახავთ აქ: დიდი მეცნიერიდან დაწყებული უბრალო ექიმითა და ინჟინრით დამთავრებული. მათი საუბრის მოსმენა დიდი ფუფუნებაა.

ერთხელ გავიფიქრე, მართალია „ჟემჩუჟინას“ პლაჟსა და ქალაქის პლაჟს ერთმანეთისგან გერმანიის კედელი არ ჰყოფს, მაგრამ ეს უხილავი კედელი უფრო

ძლიერია, ვიდრე გერმანიის, რადგან „ჟემჩუჟინას“ კედელში გამომწყვდეული ფულის მშოვნელები თავისი ოჯახებით, უფრო შორს არიან, უხილავი კედლის მეორე მხარეს მყოფთაგან, როგორც შინაგანი მრწამსით, ასევე ინტელექტით.

გერმანიის კედელს ერთი მშვენიერ დღეს დააგნრევენ, მაგრამ ამ ფულით განებივრებულ კაცებსა და ინტელიგენციას შორის სამუდამოდ არის ხიდი ჩატეხილი-მეთქი.

ერთი სიტყვით „ჟემჩუჟინას“ სასტუმროში დიდი გრიალია, ხოლო გარყენილება უმაღლეს „შკალას“ აღწევს.

ერთი ძალიან სუფთად და კოპნიად ჩაცმული სიმპატიური ახალგაზრდა ვაჟი, თავისი „ჟემჩუჟინაში“ მცხოვრები ნაცნობების წყალობით, ხან ერთისა და ხან მეორესაგან ნაშოვნი საშვით, ჩვენს პლაჟზე შემოდის. კარგი ვინმეა: კარგად ცურავს, მაგიდის ჩოგბურთში ყველას ჯაბნის, ხოლო მინი ფეხბურთში ბადალი არ ჰყავს. საღამოს, რესტორანში, სადაც უდავოდ ვილაციის დაპატიჟებულია, ძალიან კარგად ცეკვავს. ყველას ყურადღებას იქცევს თავისი ზრდილი მოქცევით. ნელ-ნელა ჩვენც დავუახლოვდით. ერთი-ორჯერ რესტორანშიც დავპატიჟეთ. მერე კი მის გარეშე სუფრა ვეღარც წარმოგვედგინა. საოცრად ენაწყლიანს, თითქოს მარგალიტები სცვივა პირიდანო, თანაც იუმორის საოცარი შეგრძნება აქვს.

ერთხელ ვკითხე, „ჩარლი“? — რომელ სასტუმროში ცხოვრობ? სასტუმრო „თეთრი გედო“ — მიპასუხა — ერთი ოთხი დღე სასტუმრო „გენერალ პრო-ხომენკოშიც“ ვიცხოვრე.

უცებ გადავწყვიტეთ რესტორან „კავკაზსკი აულ-ში“ გვესადილა. რადგან პლაჟზე ჩვენს ახალ მეგობარს დილით ვერ შევხვდით, ჩვენს ადმინისტრატორს ვთხოვე სასტუმრო „თეთრი გედის“ ტელეფონის ნომერი მოეცა.

ცნობარში ძებნის შემდეგ ცალსახა პასუხი მივიღეთ, — ასეთი სასტუმრო სამწუხაროდ, სოჭში არ არსებობს.

— როგორ არ არსებობს, ჩვენი მეგობარი ცხოვრობს.

— ცდებით, ბატონო - მიპასუხა ადმინისტრატორმა.

— მაშინ, იქნებ სასტუმრო „გენერალ პროხომენკოს“ ნომერი მითხრათ.

— ასეთი ცნობარის გარეშეც ვიცი, რომ სოჭში არასდროს ყოფილა.

კუდამოძუებული გამოვბრუნდი და ის იყო, ნომერში ასვლას ვაპირებდი, რომ ვესტიბიულში განათებული

სახიანი, გამონკეპილი „ჩარლი“ შემოვიდა, — როგორ ბრძანდებითო, — მითხრა და ალაღად გადამეხვია.

არ არსებული სასტუმროების შესახებ არაფერი მითქვამს.

— რა კარგია, რომ მოხვედი. „კავკასი აულში“ ვისადილოთ-მეთქი და მართლაც, ნახევარ საათში უკვე იქ ვქეიფობდით.

ლამის ორ საათზე, როდესაც ქეიფი მორჩა და სუფრა აიშალა, მას ჩვენს მანქანაში ჩაჯდომა და სასტუმრომდე მიყვანა შევთავაზე.

— არ მინდაო, მითხრა, ოფიციალტ ნინას დაველოდები, იქნებ ჩემთან წამოსვლაზე დავიყოლიოო.

— შენი საქმისა შენ იცი. — ამ სიტყვით ერთმანეთს დავცილდით. ჩვენი ძმაკაცის მანქანიდან ტაქსში გადავსხედით, მის მძღოლს კი ვთხოვე, ჩუმად „ჩარლიკას“ გაჰყოლოდა უკან და გაეგო სად ცხოვრობდა ჩვენი საიდუმლოებით მოცული მეგობარი.

ორი საათის შემდეგ მძღოლმა გამაღვიძა: — ბატონო გივი, ისეთ რამეს გეტყვით, შეიძლება გიჟი გეგონოთ.

— მომიყევი, ასეთი რა ნახე, შე კაცო.

— რა ვნახე და ჩვენს „ჩარლიკას“ სოჭის სასაფლაოზე ვილაცის საფლავზე სძინავს. იმ საფლავზე თეთრი გედის მონუმენტია გამოკვეთილი, სწორედ გედის ჩაღრმავებულ ადგილზე, პლემი აქვს გადაფარებული და სძინავს.

— ვერ დავიჯერებ. მართალია, თუ სიგიჟეს ჰყვები? — მივუღე გაკვირვებულმა.

— თუ არ გჯერათ, წამომიყევი და განახებთ.

— არა, ახლა არ გვინდა. დილით წავიდეთ, როცა იქ აღარ იქნება.

— კი ბატონოო, — მიპასუხა მძღოლმა და დასაძინებლად წავიდა.

მთელი ღამე არ მიძინია, ყველაფერს წარმოვიდგენდი, ამის გარდა. დილის საუზმის შემდეგ პლაჟზე ჩამოვედი. ვხედავ, „ჩარლიკა“ უკვე ჩოგბურთს თამაშობს, ე.ი. სასაფლაოდან წამოსულა.

მე დრო ვიხელთე, მძღოლს მანქანაში ჩავუჯექი და სასაფლაოს მივაშურე. მძღოლმა ზუსტად იმ საფლავთან მიმიყვანა, სადაც საკმაოდ დიდი ზომის თეთრი გედის მონუმენტი დავინახე წარწერით: „თამარა უსპენსკაია. ჩემი ცხოვრების თეთრ გედს ანდრიასაგან“. ამ საფლავის გვერდით ერთი გადახურული საფლავი შევამჩნიე, რომელშიც გრძელი ხის სკამი იდგა. სკამის გვერდით დიდი ზომის მარმარილოს მაგიდა დაედგათ. ხოლო ობელისკზე სამხედრო ფორმაში გამოკვეთილი გენერალი მოსჩანდა, ქვემოთკი წარწერა: „გენერალი პროხომენკო“.

სასონარკვეთილებამ შემეპყრო. ნუთუმართალია?! ამ ფიქრებში ვიყავი, რომ თავზე სასაფლაოს დარაჯი წამოგვადგა, — ვის ეძებთო...

მძღოლმა მიუგო: — ჩვენს მეგობარსო.

— იმას ხომ არა, აქ ღამეს რომ ათევს?

— დიახ, იმას, — ვუპასუხე

— დიდი უცნაური ბიჭია. რამდენჯერ შევთავაზე, ჩემს ჯიხურში დანექი-მეთქი, მაგრამ უარს მეუბნება,

აქ სუფთა ჰაერზე მირჩენია, თანაც ბალეტის სტუდია მაქვს დამთავრებული და ბალერინის გვერდით კარგად ვგრძნობ თავსო. წვიმის დროს კი გენერალ პროხომენკოს გადახურული საფლავის სკამზე იძინებს. ისე, წესიერი ბიჭია. ყოველ ღამით მოსული არ არის, რომ ორ მანეთს მიტოვებს.

— პირველად ვნახე, კაცს სასაფლაოზე ეძინოს და ასე სუფთად იყოს ჩაცმული. — გამოვთქვი ჩემი მოსაზრება.

— ტანსაცმელი ჩემს ჯიხურში უკიდია, ხოლო შარვალს, ყოველ დილით, პროხომენკოს საფლავის მარმარილოს მაგიდაზე აუთოებს, რადგან საფლავს ელექტრო შესაერთებელი აქვს.

— კი მაგრამ, „შტეფსელის“ გაკეთება ვის დასჭირდა საფლავზე? — ვიკითხე გაკვირვებულმა.

— გენერლის მეუღლემ შუქის ასანთები დააყენებინა, შემთხვევით ორმაგი აღმოჩნდა. ეს „შტეფსელიც“ სწორედ ამიტომ არის აქო.

გაოცებისაგან ენა მუცელში ჩამივარდა. ფიქრებით სადღაც შორს წავედი.

ჩემი კასტის ყველა ადამიანი, რომელიც ფულში იხრჩობოდა, შემზიზლდა.

— ვაი, ჩვენს ყოფას-მეთქი, წარმოვთქვი, დარაჯს 10 მანეთიანი ვაჩუქე და ვთხოვე, ჩვენს ვოიაჟზე არაფერი ეთქვა.

— კი ბატონოო, წარმოსთქვა და დავცილდით ერთმანეთს. იმ დღიდან „ჩარლიკას“ ნომერი გავუკეთე „უემჩუჟინაში“ და ბოლო ერთი კვირა ერთად ცხოვრება შევთავაზე.

— არ მინდა, მისევე ჩემს სასტუმროში ვიცხოვრებო, — მითხრა „ჩარლიმ“.

— სად გეძებო ყოველ წუთს. სჯობს ისევე აქ იცხოვრო, რომ სულ ერთად ვიყოთ.

იმ დღიდან მოყოლებული, ჩვენი მეგობრობა სიცოცხლის ბოლომდე გაგრძელდა. ძალიან ნიჭიერი იყო და მისგან საინტერესო მწერალი დადგა, რომელსაც მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში კითხულობენ.

ეს ამბავი ერთ-ერთი წიგნში შეიტანა ნოველად. როცა წავიკითხე, აზრი მკითხა, მომეწონა თუ არა, ჩემგან დადებითი პასუხის მიღებისას გამომიტყდა, რომ ეს ამბავი ნამდვილი იყო და საკუთარ თავზე ჰქონდა დაწერილი.

— ვიცი. — ვუთხარი მე.

— მეც ვიცი, რომ იცი და არასდროს გამიმხილე, გული არ მატკინე. ამიტომ არის, რომ ძალიან მიყვარხარ. დარაჯი ყველაფერს მომიყვა.

მე მის ჭალარა თმასა და უკვე მიიქრალ. გადაღლილ თვალებს შევხედე და კიდევ ერთხელ მივხვდი, რა ძალა ჰქონია სიკეთით ცხოვრებას.

ამ წიგნის დაბეჭდვიდან დიდი ხნის შემდეგ, როცა იგი გარდაიცვალა, ჩემი დაჟინებული თხოვნით მისმა ცოლ-შვილმა საფლავის ქვაზე თეთრი გედი ამოატვიფრინა, წარწერით: სასტუმრო „თეთრი გედი“.

ამ ქვეყანაზე არავინ იცოდა, რას ნიშნავდა ეს წარწერა, უფლის, ჩემი და სასტუმროს ახალი ბინადრის გარდა.

ლევის სკოლა მთის რაჭის სახელმწიფო არქივი

საქართველოს ბურჯი

ლევის თემი ამჟამად მხოლოდ ერთ სოფელს -- ლებს მოიცავს და გადაშლილია კავკასიონის მთავარ და შოდის ქედებს შორის. თემს უჭირავს რიონის ხეობის 25 კილომეტრიანი უკიდურესი ზემო წელი და მდინარე ჩვეშურის ხეობა მთლიანად, რიონ-ჭანჭახის ქვაბულის დასავლეთი ნაწილი 355 კმ² ფართობით. სოფელი მდებარეობს ზღვის დონიდან 1500 მეტრ სიმაღლეზე. ქარბობს მაღალმთიანი რელიეფი.

თემი მოიცავს სამ სოფელს: დიდი ლები, პატარა ლები და გონა. ამჟამად, გონა დაცარიელებულია მოსახლეობისგან, წინაპარების სახლებს ზაფხულობით სტუმრობენ გონელები. ტოპონიმები: დიდი ლები და პატარა ლები პირობითი სახელებია, ასე ანსხვავებენ რიონის მიერ გაჭრილ სოფლის ორ ნაწილს.

თემი ზღვის დონიდან 1800 მეტრზე მდებარეობს. მთავარ გზამდე იგი დაშორებულია 30 კმ-ით, რეგიონის ცენტრამდე -- 60 კმ-ით, დედაქალაქამდე -- 480 კმ-ით.

ლებში მიგრაციის შედეგად ძლიერ შემცირდა მაცხოვრებელთა რაოდენობა. 500 მოსწავლეზე გათვლილ სკოლაში ახლა 45 ბავშვი სწავლობს. თემში არსებობს საბჭოთა პერიოდში აგებული საბავშვო ბაღი, მაგრამ ამ დროისთვის იგი არ ფუნქციონირებს. ლებში მდებარეობს ბიბლიოთეკა, რომლის ფონდი

4374 წიგნს მოიცავს და 160 მკითხველს ემსახურება. მოსახლეობას ემსახურება ამბულატორია და აფთიაქი.

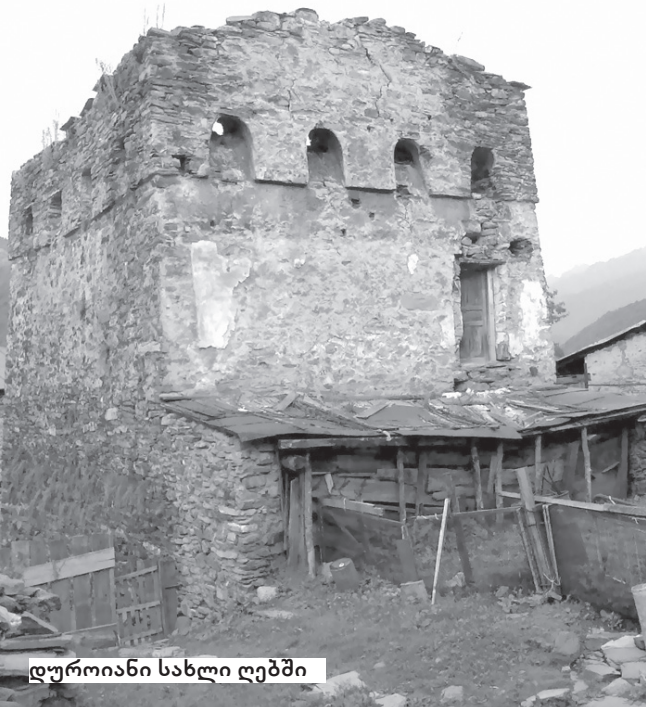
ჩრდილოეთით-კავკასიონის წყალგამყოფი ქედით ლებს ესაზღვრება ოსეთი და ყაბარდო-ბალყარეთი. ოსეთთან დამაკავშირებელია კირტიშის უღელტეხილი, რომელსაც ჩვეშურის სათავიდან ურუხის ხეობაში გადავყავართ. ყაბარდო-ბალყარეთიდან კი ფასის მთის უღელტეხილი, რომელიც რიონისა და მდინარე ჩერექის ხეობებს აკავშირებს. დასავლეთით ლებს ემიჯნება ქვემო სვანეთის ზემო -- ლაშხეთი, ლეჩხუმის ქედით. ლები სვანეთს, კერძოდ, ვაციწვერის გადასასვლელით უკავშირდება. სამხრეთით -- შოდის ქედით ლებს საზღვრავს რაჭის სოფლები: უწერა და საკაო. რომლებთანაც დამაკავშირებელია: შოდის, სეისურისა და საკაურას გადასასვლელი. აღმოსავლეთით კი ლების მოსაზღვრეა მთარაჭის სოფელი ჭიორა.

ლები ყოველი მხრიდან შემოფარგლულია მაღალი მთაგრეხილებითა და მწვერვალებით, რომელთაგანაც აღსანიშნავია: ლაბო (4314 მ.), წითელი (4258 მ.), წიხვარგა (4139 მ.), ედენა (3879 მ.), ზოფხითო (4009 მ.), პატარა ედენა (3879 მ.), თაიმაზი (3855 მ.), შოდა (3608 მ.), ფასა (3780 მ.), ისკარა (3767 მ.), დონგურა (3768 მ.), სანარცხია (3600 მ.) და სხვა მწვერვალები.

სოფლის ტერიტორია მდებარეობს ზღვის სუბტროპიკული, ნოტიო ჰავის ოლქში. დამახასიათებელია უხვთოვლიანობა და გამყინვარება, რაც მაღალმთიანი ნოტიო ჰავის სანინდარია. წყალდიდობა გაზაფხულზე იცის. წლიური ნალექების რაოდენობა საშუალოდ 1500 მმ-მდე აღწევს.

სოფელი ძალზე მდიდარია შიგა წყლებით. მთავარი მდინარე, რიონი სათავეს იღებს ფასის მთის კალთაზე. სიდიდით მეორე მდინარე, ჩვეშური სათავეს იღებს კირტიშის მყინვარიდან. მისი სიგრძე 16 კმ-ია. ჩვეშური რიონის მარცხენა შენაკადია და ლებში დედამდინარეს უერთდება.

მდიდარია ლები მცენარეული საფარით. ტერიტორიის დაახლოებით 80-90 კმ² ტყეებს უკავია. ტყის ქვედა ზოლში უმეტესად გავრცელებულია: წიფელი, მუხა, რცხილა, ზედა ზოლში კი -- წიფელი, ლეკი, არყი, ცირცველი (ჭნავი). ალპურ ზოლში დიდი ფართობი უკავია დეკას ბუჩქნარს. ძალზე დიდ ფართობზეა გადაჭიმული სათიბ-საძოვრები და ალპური

დუროიანი სახლი ლებში

მდელოები.

„ღების“ პირველი მოხსენიება საისტორიო-ნერილობით წყაროებში 1503 წელს განეკუთვნება. საუკუნეთა მანძილზე იგი სვანეთის შემადგენლობაში შედიოდა. ამრიგად, ტოპონიმ „ღების“ სათავე სვანურ გარემოში უნდა ვეძიოთ.

მიგვაჩნია, რომ „ღები“ სვანური სიტყვაა და ნიშნავს როფს (გეჯა) ანუ ჩაღრმავებულ ადგილს, რასაც კარგად ამართლებს სოფლის რელიეფი.

ძვ.წ. III ათასწლეულის მეორე და II ათასწლეულის პირველ ნახევარში საქართველოს მოსახლეობის კულტურამ და მეურნეობამ ძლიერ მაღალ დონეს მიაღწია, მაგრამ განვითარების დონე ყველა რაიონში ერთნაირი არ ყოფილა. განსაკუთრებით დაწინაურებულია მთიანი მხარეები – თრიალეთი, რაჭა, ყვირილას ზემო ნაწილი, შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროს ზოგიერთი მხარე და შიდა ქართლის ჩრდილო ზოლი.

აღნიშნული პერიოდის კულტურის ძეგლები კარგადაა წარმოდგენილი ბრილის სამაროვანზე. „ბრილი“ სოფელ ღების დასავლეთით მთებზე წყალთაშუა ტერასებზეა განლაგებული, რომლის სამაროვანიც რამდენიმე კულტურული ფენისგან შედგება. სამაროვანის უძველესი ფენა ეკუთვნის ძვ.წ. I ათასწლეულის დასაწყისს, ხოლო უახლესი, ახ.წ. III – IV საუკუნეებს.

ბრილის უბრწყინვალესი ძეგლების აღმოჩენა, გამომზეურება, მაღალ მეცნიერულ დონეზე შესწავლა-დამუშავება და აღნიშნული კულტურისთვის საერთო კავკასიური და საკაცობრიო მნიშვნელობის მინიჭება მჭიდროდაა დაკავშირებული გამოჩენილი ქართველი მეცნიერის – ღების მკვიდრ გერმანე გობეჯიშვილის მეცნიერულ მოღვაწეობასთან.

ბრილის ტერიტორიაზე 1939 წლიდან დაიწყო

ძველი სამაროვანის არქეოლოგიური გათხრა. სამაროვანი ოთხი ფენისგან შედგება, რაც იმას მოასწავებს, რომ იგი საუკუნეების განმავლობაში ყოფილა გამოყენებული. სამარხებში აღმოჩენილი ვერცხლის რგოლები, ბრინჯაოს ბალთები, ბრინჯაოს კირკლები, ცხოველთა ქანდაკებები, ყელსაბამები, ბეჭდები, შუბის წვერები, სატევრები, საყურეები, ქვის სამკაულებიდან სარდიონისა და გიშრის მძივები და სხვა.

ბრილის კულტურამ რამდენიმე ეპოქა (ბრინჯაოს ხანა, რკინის ხანა, ანტიკური ხანა) მოგვცა. რაც იშვიათი მოვლენაა მსოფლიო კულტურის ისტორიაში.

1833 წელს საქართველოში იმოგზაურა და ღებს ეწვია ცნობილი შვეიცარიელი მეცნიერი დიუბუა დე მონპერე. მან ღების შესანიშნავი ჩანახატი დაგვიტოვა. ჩანახატებზე კარგად მოსჩანს ციხიკარს აღმართული ძველი ღების მაცხოვრის ეკლესიის სილუეტი - ზედქალაქის კარგი გუმბათიანი საყდარი. დიუბუამ ეკლესიის მოკლე აღწერილობაც დაგვიტოვა: **„ეკლესია ღების ძველი და ძალზე სადაა. მას აქვს ოთკუთხა გუმბათი. ეკლესიის შესასვლელი სავსეა ხარის რქებით, ისევე როგორც სხვაგან კავკასიაში, სადაც ყოველი რელიგიური დღესასწაული ხარის შეწირვით ხდება. აკლდამები ზედაპირზე ეკლესიის გარშემო არის განლაგებული, რომელიც სოფლის ყველაზე მაღალ ადგილზეა.“** დიუბუას ღების ეკლესიამ თავისი მშობლიური ნოი შატელის საყდარი მოაგონა.

მაცხოვრის სახელობის ეკლესია სიძველის გამო დაზიანებული იყო, ამიტომ 1840-იან წლებში დაანგრეს, რის შემდეგაც სოფელმა ახალი უფრო მასშტაბური ეკლესია ააგო დაბლა – ჯვარიყანაში, 1850-იან წლების დასაწყისში.

1921 წელს რუსეთის მიერ საქართველოს ხელმე-

ორედ დაპყრობის და კომუნისტური რეჟიმის დამყარებას ათეისტური იდეების დამკვიდრებაც მოჰყვა, რამაც ეკლესიების გაუქმება და ნგრევაც გამოიწვია. ტაძარი, რომელიც „თეთრი ხომალდივით“ იდგა სოფლის შუაგულში და საუკუნე ამშვენებდა ღებს, 1950 წელს დაანგრეს. XXI საუკუნის დასაწყისში, უფლის ნებით და ღების თემის მოსახლეობის სახსრებით შესაძლებელი გახდა მაცხოვრის ეკლესიის ხელახლა აშენება იმავე ადგილზე, სადაც ტაძარი იყო აღმართული.

შუა საუკუნეების მთარაჭის არქიტექტურული ფორმები საოცარ მსგავსებას ავლენენ სვანურ არქიტექტურასთან. შეიძლება ითქვას, ეს არცაა მსგავსება, არამედ -- იდენტურობა – გამეორება სვანური ხუროთმოძღვრებისა.

სვანური მურყვამის ტიპის სამ-ოთხსართულიანი ღებური დუროიანი სახლი ერთდროულად ითავსებდა საცხოვრებელი და საბრძოლო-თავდაცვით ფუნქციებს.

დუროიანი სახლის პირველი სართული სამურნეო დანიშნულების იყო. მეორე და მესამე სართული – საცხოვრებელი, მეოთხე – შენობის დამაგვირგვინებელი სართული – ქორედი დუროებით კი, საბრძოლო ბაქანს წარმოადგენდა. გადახურვა ორფერდა სახურავიანი იყო. ქორედს 16 საბრძოლო დუროს ატანდნენ (ოთხ-ოთხი ყოველ მხარეს).

დუროიანი სახლის მეოთხე სართული – ქორედი მეტად შთამბეჭდავ სახასიათს ქმნის და საინტერესოა, როგორც არქიტექტურულად, ისე კონსტრუქციული თვალსაზრისით. იგი სახლს გვირგვინივით ადგას. ქორედი გამოსულია გარეთ 15-20 სმ-ით, რაც მეტ ლაზათს ანიჭებს ნაგებობას მთლიანობაში.

ღებში ჩვენს დრომდე შემორჩენილი იყო ერთი დუროიანი სახლი, მაგრამ, სამწუხაროდ, ოთხი წლის წინ დაინგრა და მისგან ნანგრევები დარჩა.

ღების ხევში საბრძოლო დანიშნულების კოშკები დუროიანი სახლის გვერდით და მასთან კავშირში შენდებოდა. დუროიანი სახლის მესამე სართულის კედელში დატანებული კარი გვაფიქრებინებს, რომ მათ შორის უნდა ყოფილიყო გადასასვლელი, დამაკავშირებელი ხის ხიდი.

ღებური კოშკი უმეტესად 6-7 სართულიანი იყო. სიმაღლე დაახლოებით 18-20 მეტრი ჰქონდა. სიმაღლესთან ერთად კოშკი ვიწროვდება გარედან, რაც მეტ სიმაგრეს აძლევს ნაგებობას. კოშკის დამამთავრებელი სართული საბრძოლო-თავდაცვით ბაქანს წარმოადგენდა თორმეტი დუროთი (ყოველი მხრიდან სამ-სამი დურო). დასაბრუნია, რომ ღებური თვალშეუდგამი კოშკებიდან მხოლოდ ერთიღა შემოგვრჩა დღემდე – დედაღვთისად წოდებული, რომელიც გასულ წელს შეკეთდა.

ღების თემის ტერიტორიაზე ძნელად მისადგომ შემალღებულ ადგილზე საგუშაგო კოშკებს აგებდნენ. მათ შორის მანძილი დამოკიდებული იყო რელიეფურ თავისებურებაზე, ისე რომ კოშკებს შორის მხედველობა კარგი ყოფილიყო. დაცილება მათ შორის შეადგენდა დაახლოებით 2-3 კმ-ს. საერთო სიგრძე საგუშაგო კოშკთა სისტემისა 30 კმ-დე იყო გადაჭიმული, რომელიც ერთ მთლიანობაში მნიშვნელოვან ხუროთმოძღვრულ ანსამბლს შეადგენდა და ჩვენს წინაპართა მაღალი სამშენებლო კულტურის მაჩვენებელია.

საგუშაგო კოშკი სამ-ოთხსართულიან ნაგებობას წარმოადგენდა, რომლის ზომებიც სხვადასხვა იყო ადგილ-მდებარეობის მიხედვით. კოშკებში მეციხოვნეები იდგნენ და ცეცხლის დანთებით აცნობებდნენ ხოლმე სოფლებს მოახლოებულ საფრთხეს. მდინარე რიონის ხეობაში საგუშაგო კოშკთა სისტემა ღებიდან იწყებოდა და გორიბოლოს მთავრდებოდა: ღები-წოხა-თევრემო-სათხეურა-ხოფითო-ბრილი. მდინარე ჩვეშურის ხეობაში: ღები-კაისარეთო-ჩვეშო-კოდნარა I – კოდნარა II – ქვაციხე. ეს ის ადგილებია, სადაც ჯერ კიდევ კარგად შეინიშნება მათი ნანგრევები.

ღების სკოლის ისტორია

ღების სკოლის დაარსება, განვითარება და საბოლოო სახით ჩამოყალიბება განუხრელადაა დაკავშირებული XIX-XX საუკუნის ღების ისტორიის ნათელ ფურცელთან. სკოლამ განსაკუთრებული როლი შეასრულა მთარაჭველთა ცხოვრებაში. ათასობით მისი მკვიდრი ეზიარა ამ სასწავლებელში ცოდნას. ღების სკოლამ თავიდანვე იკისრა მეტად მძიმე ტვირთი – მთარაჭველთა წერა-კითხვის უცოდინარობის აღმოფხვრა და სწავლა-განათლების დამკვიდრება ჩვენს კუთხეში, რაც დიდი წარმატებით შეასრულა.

ღებში სკოლა დაარსებული იქნა 1868 წელს. 1872 წელს ღებს ესტუმრა ინგლისელი მოგზაური და მთასვლელი გროვე, რომლის მონოდებული ცნობითაც ღებში უკვე არსებობს ერთწლიანი სკოლა. იგი ორსართულიან შენობაში იყო განთავსებული ადგილი ჯვართყანაში, რომელშიც ოციოდე მოსწავლე სწავლობდა. სკოლის შენობა სოფელს თავისი ძალებით აუშენებია. გროვე და მისი ჯგუფი ღამის გასათევად სკოლის შენობაში მოუთავსებიათ.

უნდა აღინიშნოს, რომ 1860-იანი წლებიდან მონიწივე ქართველი მამულიშვილებისა და საზოგადოების ინიციატივით და ხელშეწყობით ბევრი პირველ დაწყებითი სკოლა გაიხსნა საქართველოში. განსაკუთრებულ მონდომებას ამ მხრივ იჩენს ქუთაისის გუბერნიის ქართველი ინტელიგენცია. სწორედ ამ დროს წერდა იაკობ გოგებაშვილი:

„მთელს დედამიწის ზურგზედ ვერ მოძებნით იმისთანა კუთხეს, სადაც ხალხსა ჰქონდეს იმაზედ მომეტებული წადილი სწავლისა და ცოდნისა, როგორც არსებობს დასავლეთ საქართველოში.“

აღნიშნულ პერიოდს უკავშირდება რაჭაში რამდენიმე სკოლის გახსნა, მათ შორის, ლებშიც.

პირველი ლებელი მასწავლებლები მხოლოდ XIX საუკუნის ბოლოს გამოჩნდნენ: ოქროპირ ლობჯანიძე (პაატიანთი) და ალექსი გობეჯიშვილი (ზვიდუკეთი), რომელთა მოღვაწეობამაც დიდი სიკეთე მოუტანა, როგორც სკოლას, ისე მთარაჭის საზოგადოებას. 1913 წელს ლების სკოლა ოთხკლასიან სასწავლებლად იქცა და ახლად აგებულ მშვენიერ შენობაშიც დაიდო ბინა (ნაგებობა დღესაც დგას სოფლის ცენტრში). ეს იყო მნიშვნელოვანი მოვლენა, რამაც საგრძნობლად აამაღლა სწავლის დონე.

1919 წელს უკვე დამოუკიდებელ საქართველოში, გარდაიქმნა არასრულ საშუალო სასწავლებლად – შვიდწლედად. იმ წელს სკოლამ 100-მდე მოსწავლე მიიღო პირველ კლასში, რაც მეტად დიდი მიღწევა იმ დროისთვის.

1934 წელს ლების სკოლა სრულ საშუალო სასწავლებლად იქცა, რომელიც დღესაც ფუნქციონირებს.

საამაყო, რომ კავკასიონის მთავარ ქედსა და შოდის ქედს შორის მოქცეული ბუნების სიმშვენიერეში ჩაფლული ულამაზესი სოფელი ლები, სულ მცირე, 4500 წლის ისტორიას ითვლის და დღესაც, ისე როგორც უწინ, ბურჯად უდგას საქართველოს ჩრდილოეთის მხრიდან.

ლების სკოლა დღეს

რა ხდება დღეს ლების საჯარო სკოლაში? — ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად ტელეფონით სკოლის დირექტორს ქალბატონ ნუნუ ლობჯანიძეს დავუკავშირდით. მისი თქმით, სკოლაში დღეის მონაცემებით 48 მოსწავლეა. აქედან 4-მა მეთორმეტე კლასიდაამთავრა. მათ შორის საატესტატო გამოცდაზე 2 ჩაიჭრა. პრობლემა ტექნიკურ საგნებშია. თუმცა ბავშვების ბრალი არაფერია. სკოლის პედაგოგიური კოლექტივი ამდენი წლის მანძილზე თავდაუზოგავად იღვწის დადებითი შედეგის მისაღწევად, მაგრამ კონკრეტული საგნის სპეციალისტების არ ყოფნის გამო, სკოლას ფონს გასვლა უჭირს. ბუნებრივია, ასეთი რთული კლიმატის გათვალისწინებით თუ ვიმსჯელებთ, ახალგაზრდა კადრები სოფლად სამუშაოდ არ წავლენ, ხოლო ადგილობრივი მოსახლეობიდან სამწუხაროდ, მეტი რესურსი აღარ არის. ამასთან, გულსატკეპნია ის ფაქტი, რომ სკოლაში წელს პირველი კლასი არ გაიხსნება.

სკოლას სჭირდება ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება, დირექტორთან საუბრისას უმთავრეს პრობლემად საკვამური მიწების შეცვლა დასახელდა.

მოგესხენებათ, ლებში 6 თვე ზამთარია, ღუმელი აქ გაუნელებლად გიზგიზებს, ამ დროს კი იქაურობა კვამლია გახვეული. გარდა ამისა, შენობის პირველი სართული გასარემონტებელია. შენობა მთლიანად საჭიროებს კოსმეტიკურ რემონტს. იქნებ ვინმემ გულთან მიიტანოს მათი გასაჭირი, განა რა თანხებს უნდა უკავშირდებოდეს ასეთი მცირე კომპლექტიანი სკოლისთვის ამ პრობლემის მოხსნა.

როგორც ქალბატონმა ნუნუმ აღნიშნა, სკოლას აქტიურად უდგას მხარში ს.ს. „ზოფხითო გოლდის“ მთავრი გეოლოგი კახა კუჭავა, რომელმაც მნიშვნელოვნად შეცვალა და გააუმჯობესა სკოლის ინფრასტრუქტურა. 4 წლის წინ ბატონმა თენგიზ გავაშელმა თურმე სკოლის განვითარების ფონდს 1000 ლარი შესწირა. სამწუხაროა, რომ სხვათა თანადგომას დირექტორი ვერ იხსენებს.

ქალბატონი ნუნუ პროფესიით ფილოლოგია, ორმოცი წელია მოსწავლეთა აღზრდა-განვითარებაზე ზრუნავს. ათი წელი სკოლის დირექტორად მუშაობს. სწუხს, რომ სკოლაში სპეციალისტების ნაკლებობაა, არ ჰყავთ უცხო ენის, ფიზკულტურის, ფიზიკა-მათემატიკის, დანყებითის სპეციალისტები. შესაბამისად ამ საგნებს სხვა პროფესიის მასწავლებლები ასწავლიან.

აი, ამ პირობებში, ქალბატონი ნუნუს და თითოეული პედაგოგის დამსახურებაა, რომ ბავშვები ქვეყნის სასწავლო ეროვნულ პროგრამას არ ჩამორჩნენ და მონაწილეობას იღებენ სხვადასხვა ტურებსა თუ ოლიმპიადებში. ლების სკოლის ერთ-ერთ მოსწავლეს მიმდინარე სასწავლო წელს ოლიმპიადაში გამარჯვებისათვის დიპლომი და სიგელი გადაეცა, ასევე უფროს კლასელთა მიერ დამუშავებული იქნა თემა — აკაკი და XXI-ე საუკუნე. ახლახანს ლებელმა ბავშვებმა ონის კულტურის სახლის სცენაზე ვაჟა-ფშაველას საიუბილეო ღონისძიება გამართეს. მათ იმდენად შეისისხლხორცეს მთის კაცის მრწამსი და ბუნება, გეგონებოდათ ეს ბავშვები სულ სცენაზე დგანანო.

მოსწავლეთა გარკვეული ნაწილი თვითმემოქმედებითაც გამოირჩევა, წერენ, ხატავენ, მღერიან, ცეკვავენ...

ლების საჯარო სკოლა სოფლის და არა მარტო სოფლის, მთის რაჭის მთავარი სასიცოცხლო არტერიაა, და თუ ამას კარგად გავაცნობიერებთ, უნდა მივხვდეთ, რომ ლების სკოლის არსებობა და მისი ხელშეწყობა უდიდესი ეროვნული ღირებულებაა და ვინც მის განვითარებაზე ფიქრობს, ეროვნული გმირები არიან.

ლების სკოლის დირექტორს ტელეფონით დავუკავშირდა
ნინო რახვიაშვილი

ეროი ქალის ისტორია

ნუნუ გავაშელის სხოვრების გზა

სოფელი ღები მალაღმთიანი რაჭის ტერიტორიაა -ონის ცენტრიდან 35 კილომეტრითაა დაშორებული. გზა ისეთია - თავი კისერს მოიტებს - ჯაყჯაყა და დანგრეული, მაგრამ გულდაგულ მივდივართ - გვინდა ჩვენი თვალით ვნახოთ სოფელი, რომლის სიძლიერეზე ოდესღაც ლეგენდებს ჰყვებოდნენ, აქაური კაცის ბუნება, იუმორი, ფოლკლორი კი ონში ყველას პირზე აკერია. ჩვენ ბევრნი ვართ - ერთი კვირაა სტუდენტური პრაქტიკა გვაქვს რაჭაში და ამ ულამაზესი კუთხის ისტორიაზე, ბუნებაზე, ხალხზე, პრობლემებზე უნივერსიტეტში მასალა უნდა ჩავიტანოთ. ღების გარეშე კი, როგორც გვითხრეს, ფონს ვერ გავალთ - ეს ის სოფელია, რომელიც საისტორიო წყაროებში 1503 წლიდან მოიხსენიება, დღეს მხოლოდ 150-მდეა შემორჩენილი და ისიც ძირითადად - მოხუცების წყალობით. ვიკიპედია გვეუბნება, რომ 2002 წლის აღწერით, ღებში 492 კაცი ცხოვრობს, მაგრამ ეს მონაცემები უკვე გაზვიადებულია - სოფლის შარაზე აქა-იქ თუ მოჰკრავთ თვალს ადამიანს... იშვიათად - ახალგაზრდას.

აჰა, ისიც - ცას გამოკიდებული ულამაზესი სოფელი... მთებს შორის ჩასმული, ხასხასასიმწვანით და საოცრად ლურჯი ცით, რომელიც ჩვენი ვიზიტისას მოქუფრული, ნისლიანი დაგვხვდა... მიმოიხედავ და აგერ, ხელის განვდენაზე მთის წვერი, რომელსაც ნისლი მხოლოდ წელამდე სწვდება და ჯერაც თოვლის ქუდი ახურავს... აქ

გაზაფხული გვიან მოდის, შემოდგომა - ადრე... ფიქრობ, რა ლამაზია?... მაგრამ აქ როგორ უნდა იცხოვრო?... ტელეფონი ალაგ-ალაგ იჭერს, ინტერნეტი ... უფ, რა ვიცი... ვერა, ვერ ვიცხოვრებ... ნეტავ ისინი როგორ ცხოვრობენ, ვინც დარჩა, ვინც არ მიატოვა, ვინც ეს სოფელი შეინარჩუნა?... ცოტა ხანში გავიფანტეთ... ყველამ თავისი სფერო მოიძია და წავიდა - უნდა ჩანერონ, მოუსმინონ, გაეცნონ... მე სკოლას მივაშურე - ოდესღაც რაჭის რეგიონის ერთ-ერთ უძლიერეს და მრავალრიცხოვან სკოლას... ახლა აქ ცოტანილა არიან - სულ რაღაც 46 მოსწავლე და რამდენიმე მასწავლებელი. აქეთ-იქით იხედები და ასკენი, სხვა სოფლიდან ან რაიონიდან

ყოველ დღე აქ ვერავინ ამოვა, არადა, სკოლაა - ერთი მოსწავლეს რომ იყოს, უნდა ასწავლო, ისედაც დაიცალა სოფელი... დიახ, ის ერთიც საზრუნავია, იქნებ სწორედ ისაა, ვინც არასოდეს მიატოვებს ამ არემარეს... იქნებ ისაა, ვიზეც გადავა ფესვების სიმტკიცე... ჰოდა ასწავლიან... ის ქალბატონიც აქ ასწავლის: ნუნუ გავაშელი - სკოლის მასწავლებელი, არაერთი თაობის გამზრდელი, ბუნებით ლიდერი და შეუპოვარი ქალი, რომელმაც პროფესია აქამდე ორჯერ გამოიცვალა, ახლა მესამედ გამოსაცვლელად ემზადება თითქოს ჩვეულებრივი ისტორიაა, არაფრით გამორჩეული, მაგრამ აქ ასეთი ლიდერი ქალები არიან - ჩუმად მოფუსფუსენი, ძლიერნი, სოფლის ავის და კარგის გამგებნი, სადაც საჭიროა - გამწვინი და გამტანნი. ისე, აქ ქალებს განსაკუთრებით პატივს სცემენ, მაგრამ არა მხოლოდ როგორც დიასახლისს, დედას და ბებიას, არამედ, ტრადიციულად, სოფლის თავსა და ლიდერს. ამას საუკუნეების წინანდელი ლეგენდაც გვეუბნება: ღები ძალიან შეუნუხებია ბატონებს - სამ ძმა არეშიძეს. სოფელს, ვინმე ზვიად ლობჯანიძის მეთაურობით, შეთქმულება მოუწყვია და ორი ძმა მოუკლავს. მესამე ძმას კი გაუსწრია და რიონზე ცხენით გადასვლა განუზრახავს. მას ღებელი ქალი - დოდუკი დასდევნებია და წყალზე გასვლა უთხოვია არეშიძისთვის. ცხენზე შემოუსვამს ბატონს დოდუკი. შუა რიონში ქალს ცხენიდან გადმოუგდია

არემიძე და ორივე რიონის ტალღებს წაუღია. სწორედ ამ დოდუკის დაუბარებია ანდერძად: თუ არემიძეს მოვკლავ, ტაბლა (კვერი) გამომიცხვეთ, რომ ჩემმა სულმა სიმშვიდე იგრძნოსო. ლებლები ამ ანდერძს დღემდე ასრულებენ - ჭირისუფალი საკურთხის დამზადებისას ორ ტაბლას დოდუკის მოსახსენებლად აცხობს. ქალბატონი ნუნუ სოფელში ცნობილია, როგორც მისაბაძი დიასახლისი, ძლიერი, მიზანდასახული, მებრძოლი და პასუხისმგებლობის გრძნობით სავსე პიროვნება - ლიდერობის ყველა თვისებით. ის ლებში დაიბადა... სკოლა 1979 წელს დაამთავრა და შემდეგ სოხუმის ინსტიტუტში ტექნოლოგიის ფაკულტეტზე ჩააბარა. 1987-ში უნივერსიტეტი დაამთავრა და იმ რვაკაციან ჯგუფში მოხვდა, რომელთაც ასპირანტურაში უნდა ჩაებარებინათ. მაშინ ასპირანტურაში ჩაბარება გადადო, რადგან განაწილების შემდეგ (ასე ხდებოდა თურმე საბჭოთა დროს), სოხუმის საკონსერვო ქარხანაში ცვლის ინჟინრად დაიწყო მუშაობა. 1989 წელს მამა გარდაეცვალა და ასპირანტურაში ჩასაბარებლად სოხუმში ვეღარ დაბრუნდა. მალე ომიც დაიწყო და ლებს შემორჩა. ცოტა ხანში კი ამავე სოფელში ვეფხია გავაშელზე გათხოვდა. ამბობს, რომ ძალიან გაუმართლა, ასეთი ქმარი რომ შევხდა - განათლებული, ჭკვიანი და მეოჯახე (ბატონი ვეფხია რამდენიმე წელი ლების რწმუნებულიც იყო, წერს ლექსებს და 2 კრებულის ავტორიცაა). იმ ფაქტს, რომ ოჯახი ლებიდან ქალაქში ვერ წამოვიდა, ქალბატონი ნუნუ ბედს მიაწერს, თუმცა როგორც ამბობს, განვილი ცხოვრებაში სანანებელი არაფერი აქვს - სოფელსაც პატრონი უნდა. ნუნუ გავაშელი ის ადამიანია, რომელიც გამონათქვამს - „სწავლა სიბერემდეო“ მთლიანად ამართლებს. სწავლობს, რომ ასწავლოს... როგორც თავად ამბობს, სოფლის მიტოვება აზრად არ მოსვლია. ისე, სათქმელად ადვილია „ისწავლე და ასწავლე“, მაგრამ მის ბიოგრაფიას რომ გაეცნობი, მიხვდები - თუ ადამიანი მოინდომებს, შეუძლებელი არაფერია. ნუნუ გავაშელი 2004 წლიდან ლების საჯარო სკოლაში გერმანულს ასწავლის. ამბობს, რომ სპეციალობით ქიმიისა და ბიოლოგიის სპეციალისტია, თუმცა იმ ხანებში სკოლაში ამ საგნის მასწავლებლები უკვე ჰყავდათ. 2000-იან წლებში სოფელში გერმანულის მასწავლებლის ადგილი გათავისუფლდა. რა უნდა ექნა? ადგა და დაიწყო გერმანულის სწავლა - იყიდა წიგნები, ქართულ- გერმანული ლექსიკონი და სულ ნულიდან - ანბანიდან ისწავლა ჯერ წერა - კითხვა, მერე ენა და მერე მისი სწავლების მეთოდები. ახლა ამ პერიოდს ღიმილით იხსენებს და ხუმრობს: „მე

რომ ვინვალე, დალი ფანჯიკიძეს (ქალბატონი დალი გერმანულის უბადლო მცოდნე, მთარგმნელი, თსუ-ის პროფესორი იყო წლების განმავლობაში) არ უწვალა იმდენიო.“ გერმანული წიგნების კითხვაც რომ შეძლო, სკოლის დირექტორს შანსის მიცემა სთხოვა. მას შემდეგ ათი წელი გავიდა და დღემდე გერმანულს მასწავლებელია, თუმცა ახლა სხვა პრობლემა დაუდგა - ეს ენა დღეს მხოლოდ დამამთავრებელ მეთერთმეტე, მეთორმეტე კლასებში ისწავლება, შემდეგ კლასებში კი სკოლის სასწავლო პროგრამიდან გერმანულის სწავლება ამოიღეს და ქალბატონი ნუნუ - საკმაოდ დიდი გამოცდილების მქონე პედაგოგი, ისედაც ადამიანებისგან დაცლილ სოფელში სკოლის გარეშე რჩება, ახალი მასწავლებელი კი სოფელში კი არა, ონშიც სანთლით საძებარია. რა უნდა ქნას ასეთ დროს უნარიანმა ადამიანმა? - ან გულ-ხელი დაიკრიფოს და წუნუნს მოჰყვეს, ან ძველ გზას დაადგეს და მაგალითი აჩვენოს ახალგაზრდობას - თუ კაცი რამეს მოინდომებს, შეუძლებელი არაფერია. ჰოდა, ქალბატონმა ნუნუმაც სხვა გამოსავალი იპოვნა - ივლისში პედაგოგთა სასერტიფიკაციო გამოცდებზე გადის, რომ სერტიფიკატის აღების შემდეგ სკოლაში დაწყებითი კლასის ხელმძღვანელი გახდეს. ამბობს, რომ სასწავლო უამრავი მასალაა, ცოტა გაუძნელდა კიდევ მომზადება, მაგრამ მთელ თავისუფალ დროს მეცადინეობაში ატარებს და საკუთარი თავის იმედი აქვს. არ არის ნუნუ გავაშელი თვითმმართველობის წევრი, მაგრამ ლიდერია - სოფლის ლიდერი, პატივსაცემი და ჭკუის საკითხავი ქალი. ჩემთვის ეს ის ადამიანია, რომელიც საქართველოს დღეს ძალიან სჭირდება - ოჯახის ბურჯი, საზოგადოების სული და გული, ენერჯული, უშიშარი. ქალბატონი ნუნუ - კარგი დიასახლისი და მეოჯახე, მეუღლესთან ერთად დღეში თექვსმეტ სულ საქონელს უვლის, ბაღშიც მუშაობს, სოფლის ჭირ-ვარამსაც იზიარებს და ისეთი ლამაზია, თვალს ვერ მოსწყვეტ... ის ორი შვილის დედაა და თავისი აღზრდილი შვილებით ამაყოფს. სახლის მეორე სართული სავსეა წიგნებით. თაროებზე შემოლაგებულ მხატვრულ ლიტერატურასა და ნარკვევებს შვილების სიგელები და ვერცხლის მედალი ამშვენებს. დღეს ნუნუ გავაშელის ქალიშვილიც და ვაჟიც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტებში სწავლობენ. ლებში დარჩენილი დედა მათ მომავალზე დიდ იმედს ამყარებს, ოღონდ ზუსტად იცის, რომ მისი შვილები ამ სოფელს არ მიატოვებენ - ლები არ უნდა დაიცალოს.

სოფიო ხათაშვილი

ადგილის დედის გაპოქსილი

„ყოლრედ არ აქციოლთ აქაურლობა!“

უეცრად განვიმდა, ისე, როგორც აქ, მთიან რაჭაში იცის – კოკისპირულად. მანქანა სავესე იყო, თუმცა გულგრილად ვერ დავტოვეთ მოხუცი, რომელიც გაჩერებაზე იდგა და ხელს გვიქნევდა. ჩვენი დანახვა გაუხარდა, თქვენ რომ არ გაგეჩერებინათ, 9 კილომეტრი ფეხით უნდა გამეველოო. ქალბატონი თამარ მეტრეველი სასიამოვნო მოსაუბრე აღმოჩნდა, სასიხარულო ბევრი მოიგონა, პრობლემების გასაცნობად კი თავისთან, სოფელ ნიგავზებში დაგვპატიუა.

76 წლის თამარ მეტრეველი-გოგრიჭიანი კარმიდამოს მათვალეერებინებს, თავის მოტანილ ფიჩხებს და თივას მაჩვენებს.

„ვინმეს მივცემ 20 ლარს, მოვათბინებ და მერე ზურგით მომაქვს ეს თივა. ფიჩხსაც ვაგროვებ, მაგრამ, აბა, ამით ზამთარს ხომ ვერ გავატარებ. სანამ ბებია-ბაბუა და მშობლები იყვნენ ცოცხლები, ღვინოც გვქონდა, ბელელიც. ერთ ვენახში 32 გიდელი (ხისგან მოწნული ყურძნის ჩასაყრელი) ყურძენი იკრიფებოდა. ეს სახლი დედაჩემის იყო, ვერ მივატოვე აქაურობა და ისევ დავბრუნდი. ზამთარში ონში მივდივარ შვილთან, მეშინია აქ გაჩერების,“ — ამბობს ქალბატონი თამარი.

ადგილობრივი მოსახელობა ზამთარში სოფლებს ტოვებს და ქალაქში მიდის, ძირითადად, აქ არსებული მძიმე სოციალური პრობლემების გამო. თუმცა არიან ისეთებიც, რომლებსაც სხვაგან წასასვლელი არ აქვთ და სოფელში დარჩენა უწევთ.

ჩემი მასპინძელი თამარი მარტო ცხოვრობს.

ზაფხულში შვილიშვილები სტუმრობენ და თავისი მოყვანილი სოფლის პროდუქტებით უმასპინძლდება. ამბობს, რომ საქმის კეთება არ ეზარება:

„24 წლის განმავლობაში ბიოლოგიის მასწავლებელი ვიყავი. სოფლის საქმისა კი იმდენი ვისწავლე, რომ ჩემი ხელით მომყავს ყველაფერი. სამი შვილი და შვიდი შვილიშვილი მყავს. ზაფხულში ისინი რომ მოდიან, რძეს, ყველს, ქათამს, კვერცხს ვახვედრებ. შემოდგომაზე ლობიოს, სიმინდს, კარტოფილს მოვუგროვებ და ვატან. იმდენი კარტოფილი მომყავს, რომ ყიდვა არ მჭირდება. ონიდან სოფელში იმიტომ წამოვედი, რომ მინდა, სანამ ცოცხალი ვიქნები, ღორი, ქათამი და ძროხა ვიყოლიო. ძნელია აქ მეურნეობის გაძლოლა. ახლა, მაგალითად, ყანის დახვნა მინდა და ტრაქტორი ვერ ამოგვიყვანია. არ სცალიაო, გვეუბნებიან, ჯერ სოფელ უწერას სჭირდებაო, შეიძლება, სულაც არ მოვიდნენ,“ — მეუბნება თამარი და სახლის დასათვალეერებლად მივყავარ.

„მთელი დღე შრომაში ვადის. საღამოობით ტელევიზორს ვუყურებ, ამის გარეშე ცხოვრება არ შემიძლია. ჩემ გარშემო სახლები ცარიელია, წინა მეზობელი თბილისშია, გვერდით საერთოდ არავინ ცხოვრობს. მეზობლები მხოლოდ ლელო და იზა მეტრეველები არიან. ისინი რომ არა აქ ყოფნა მეც გამიჭირდებოდა, ხმის გამცემი ხომ უნდა მყავდეს ვინმე?“ - სახლს ვტოვებთ და მეზობელთან - ლელო მეტრეველთან - გადავდივართ, მისი სახლი მინისძვრის დროს დაზარალდა. ქალბატონ ლელოს ოთახებში შევყავარ და ბზარებს მაჩვენებს.

„პირველი მინისძვრა 1992 წელს მოხდა და კედლები მაშინ დაზიანდა. ელემენტარულ დახმარებას ვითხოვთ, მარტო ფული ხომ არაა, დაგვეხმარონ ბლოკით, ცემენტით. გვეშინია, იატაკი არ ჩავარდეს, — ამბობს ლელო მეტრეველი.

მეუღლე 20 წლის წინ გარდაეცვალა. სამი შვილი და რვა შვილიშვილი ჰყავს. თავად რუსთავში ცხოვრობს, მაგრამ მშობლების სახლს რაჭაში, სოფელ ნიგავზებში უყურადღებოდ არ ტოვებს.

„არ მინდა, ჩემი მშობლიური სახლი დაინგრეს. ძმა არ მყავს, ამიტომ აქაურობას ვერ ვტოვებ. მინდა, მე თვითონ მივხედო, მერე კი ჩემი შვილები და შვილიშვილები გააგრძელებენ. სახლი რომ არ მქონდეს, მშობლების საფლავზე მაინც ამოვიდოდი.“

როცა მძიმე ზამთარია, სოფელ ნიგავეზებში 12-დან 14 ოჯახამდე რჩება. მეც ვტოვებ ზამთარში სახლს, მაგრამ როგორც კი გამოზაფხულდება, მაშინვე ამოვდივარ და მიწას ვამუშავებ, აქ მოყვანილ პროდუქტს ოჯახს ვახმარ,” — გვიამბობს ლელო მეტრეველი.

რაჭის დაცლას ქალბატონი ლელო უმუშევრობას და მძიმე სოციალურ პირობებს უკავშირებს:

„წინათ კურორტი მუშაობდა, ხალხი სანატორიუმებში იყო დასაქმებული. რაც სამსახურები აღარაა, ნელ-ნელა რაჭაც იცლება. ჩემს ბავშვობაში მახსოვს სანახშირზე მოიყრიდა ხოლმე ხალხი თავს, ახლა ასე აღარაა, მარტო ზაფხულობით ივსება აქაურობა. ძვირფასი მშრომელი ხალხი ცხოვრობს რაჭაში, მაგრამ პირობები რომ არ იყო თავის დროზე, აქაურობა დატოვეს.”

ლელო მეტრეველს მეზობელთან იზამეტრეველთან მივყავართ. ისიც მარტოხელაა და მშობლების სახლს არ ტოვებს. იზა მეტრეველის სახლიც მიწისძვრის დროს დაზარალდა:

„სახლის ნაწილი მე-18 საუკუნისაა. კედლები დაზარალებული, ხელის შეშველება უნდა. ბევრი ვეცადე, რომ რამე სახსარი მომეპოვებინა, მაგრამ ვერაფრით დაგვეხმარნენ. ნაწილი ჩემი სახსრებით აღვადგინე, მეტი ვერ შევძელი,” — ამბობს იგი და თავისი ოჯახის ისტორიას გვიყვება.

იზა მეტრეველს მამა არ უნახავს, ის მეორე მსოფლიო ომში დაიღუპა:

„დედა ჩემზე იყო ორსულად, როცა მამა ველარ დაბრუნდა. ქუდებს აკეთებდა ხოლმე და შოვში და უწერაში ყიდდა. მახსოვს, მეც ვეხმარებოდი ქუდების გაკეთებაში,” - იხსენებს და მშობლების წერილებს გვიჩვენებს. ფურცლები სიძველისგან ალაგ-ალაგ დახეულია, ნაწერები კი ძნელად იკითხება. მიუხედავად ამისა, ადვილად გაარჩევთ, რამხელა სიყვარულითაა დაწერილი მოკითხვები, რომელსაც იზა მეტრეველის მამა ცოლს სწერდა:

„გოგო რომ გავჩნდი, მამას მოუწერია, არ იდარდო, სიძეც საყვარელიაო. ახლა ყველაზე კარგად ვარ, მაგრამ ომი გვიახლოვდებაო...” - თვალცრემლიანი აგრძელებს წერილების კითხვას: „სალამი პელოს! მე ცოცხალი აღარ მეგონე, მაგრამ რაკი ცოცხალი ხართ, გამარჯობა შენი. მომიკითხე ძმა ნიკო, ნასტია, ბაგრატი... თქვენ თუ კარგად

იქნებით, მეც კარგად ვიქნები.. თქვენს ამბებს რატომ არ მწერთ?! ხომ იცით, სიცოცხლე მინახევრდება, თქვენს ამბავს რომ ვერ ვგებულობ.” „სალამი სიმონას! პირველად გისურვებ ჯანმრთელობას და იმ მიზნების განხორციელებას, რომელ მიზნებსაც შენ ისახავდე გულში. იმედიც არის, რომ არ ჩამორჩები სხვას... პირველად ჩვენ მოგიკითხავთ ძალიან დიდი სიყვარულით და პირზე კოცნით...” - ხმა უკანკალებს ლელო ბებოს და ხვდები, რა აჩერებს აქ, რატომ ვერ ტოვებს მამა-პაპისეულ სახლს და რატომ ერთგულობს ფესვებს.

„ორი წელია ავად ვარ და საქონელი აღარ მყავს, არ შემიძლია მოვლა. მეზობელი წასული რომაა, ერთი სული მაქვს როდის მოვა, ვერ გაძლებ ისე. ჩემი სახლის უკან ბიძაშვილები ცხოვრობენ, ისინი რომ არ იყვნენ, ღამეს ვერ გავათევდი. ზამთარში ვტოვებ სახლს და შვილთან მივდივარ. ძალიან მიწადა, ზამთარშიც აქ ვიყო, მაგრამ არ არის პირობები და ვერ ვჩერდები. შეშა მაინც ხომ გვინდა, ოჯახები ვისაც ჰყავს, იმათ მოაქვთ, მაგრამ მარტოხელა ქალებმა რა ვქნათ?” — ასე ვასრულებთ საუბარს მარტოხელა ქალბატონებთან და გზად მომავალთ საგზლად მოგვაქვს მათი ურთიერთობის, თანადგომისა და ერთგულების ნიჭი.

რაჭაში რთულია მოძებნო რესპონდენტი, იმდენი დაცლილი სახლია, თუმცა ადვილია მათი დათანხმება ინტერვიუზე. გახარებულები შემოგციცინებენ, პრობლემებს გიზიარებენ და იმედი აქვთ, რომ ოდესღაც რაჭასაც მიექცევა ყურადღება. ჩვენც ამ იმედით ვტოვებთ სოფელ ნიგავეზს. ლელო მეტრეველი რაჭიდან გზავნილს გვანვდის:

„ჩემს რაჭველებს მოვუწოდებ, რომ არ მიატოვონ კარ-მიდამო და თავიანთ სახლებს დაუბრუნდნენ. მიხედონ და ყეროდ არ გადააქციონ ჩვენი

სოფელი. ნამოსახლარიაო, არ უნდა თქვას არავინ. შვილიშვილიც თუ არის, უნდა მოვიდეს და მიხედოს წინაპრების სახლს.”

P.S. ქალბატონი თამარი ჩემი მასწავლებელი იყო, ბოტანიკას გვასწავლიდა. არასდროს დამავიწყდება მისი სიტბო, დამაჯერებელი დამრიგებლობითი ტონი და ლოგიკა.

საყუყუნის ლოტბარი

შალვა ჯაფარიძის შემოქმედების შტრიხები

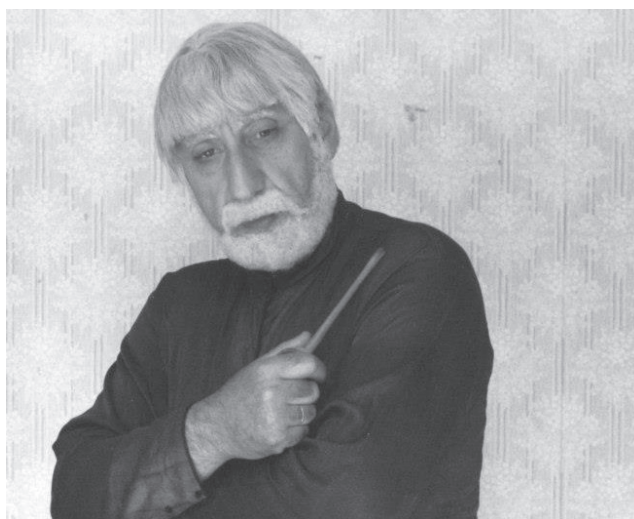

ლოტბარი

შალვა ჯაფარიძე - ანსამბლი „ბიჭუნეები“ „ასეთმა კავშირმა ხალხურ ხელოვნებასთან, განაპირობა ჩემი შემოქმედების ქვაკუთხედის გამოთლაც-რაჭული ფოლკლორის შესწავლა, პოპულარიზაცია, ამღერება სახალხო გუნდის მიერ და შემდეგ მომავალი თობებისათვის გადაცემა. ამ სიყვარულმა შვა ახალი იდეა, ანსამბლი „ბიჭუნეები“. ეს ვაჟები რაჭული და საერთოდ ქართული ხალხური სიმღერის წყალობით საქართველოს ისტორიას ეზიარებიან, კაცთმოყვარე ადამიანებად იზრდებიან, ავისა და კარგის შემცნობად ყალიბდებიან. ჩემი ოცნებაც ეს იყო!.. ეს ანსამბლი გახდა ცვლა მომავლისათვის. იმ პერიოდში საქართველოში მხოლოდ ანსამბლი „მართვე“ არსებობდა, სადაც პატარა ქართველებსაც შეეძლოთ მშობლიური ქვეყნის უნიკალური ნიმუშები შეესწავლათ“.

„ანსამბლი „ბიჭუნეები“ მრავალგზის ფესტივალების ლაურეატი გახლავთ. განსაკუთრებულად ნაყოფიერი გამოდგა ბატონი შალვას სიცოცხლის ბოლო წლებში „ბიჭუნეების“ მიერ განვლილი შემოქმედებითი გზა. ისინი ბავშვთა რესპუბლიკურ ფესტივალებზე სამგზის გრან-პრის მფლობელები გახდნენ და მთელი საქართველოს სიყვარული მოიპოვეს. ეს ანსამბლი ისეთივე სახელოვანია, როგორც ანსამბლი „რაჭა“ და ამ ტრადიციასაც ისეთივე მოკრძალება და თანადგომა

სჭირდება, როგორც თავად ქართულ ფოლკლორს. „ბიჭუნეებში“ მრავალი თაობა აღიზარდა. დღეს, ანსამბლის ყოფილი წევრები დედაქალაქის დიდ ანსამბლებში მოღვაწეობენ და დამოუკიდებლად მიიკვლევენ შემოქმედებით გზას. ღვთის მადლით, ამ ტრადიციას ბატონი შალვას ქალიშვილმან-ირემამ უერთგულა და დღეს ონის მოსწავლეთა-ახალგაზრდობის სახლში პატარა ქართველები ისევ ეზიარებიან ქართული ხალხური ხელოვნების მადლს. ამ მამულიშვილურ საქმეს, ამ პატარა ქართველებს, მოფრთხილება და თანადგომა სჭირდება. ეს ბიჭები ხვალისდელი საქართველოს, ქართული ხალხური ხელოვნების მოამაგებად უნდა იქცნენ... ბატონი შალვას ლოცვა მადლიანი ენოდეთ ზეციური საქართველოდან! მრავალჯამიერ ყოფილიყოს მათი სვლა დედამინაზე!

მსახიობი

შალვა ჯაფარიძე თავის ყველა საქმესთან ერთად თეატრსაც ერთგულედა. შალვა: „გიგა ბავშვობიდანვე გვაზიარებდა მეც და შუქურასაც სცენის მადლს. თეატრი საოცრებათა სამყაროში გვახედებდა, გვწვრთნიდა, გვრანდავდა, გვხვენდა, გვამაღლებდა და დღემდე შეუღარებელია ჩემთვის თეატრის სიყვარული ხელოვნების სხვა დარგებთან შედარებით. იგი

სინთეზური ხელოვნებაა და ადამიანისაგან მრავალმხრივ ნიჭიერებას მოითხოვს. თავის ქებად ნუ ჩამომართმევთ და სწორედ ასე სინთეზურად იყო ჩვენს და-ძმებში შერწყმული ლექსიც, სიმღერაც, ცეკვაც, მსახიობობაც, მხატვრობაც, ძერწვაც, დრამატურგიაც და ვინ მოსთვლის კიდევ რამდენი წვრილმანი, რომლითაც სავსეა თეატრალური სამყარო.” -გიგას თეატრში შალვა ერთ-ერთი წამყვანი მსახიობი იყო წლების განმავლობაში. ერთიმეორის მიყოლებით ასხამდა ხორცს საინტერესო სცენურ სახეებს.

მესტირე

სტვირი ბატონი შალვას მეორე დიდი სიხარული იყო. ამ სიყვარულშიც გიგა ჯაფარიძის გული და ხელი ერია. მან აზიარა უმცროსი ძმა ამ საკრავის კეთილ ჯადოს და შალვა ჯაფარიძეც მას აღარასოდეს განშორებია. შალვა ჩინებულად დაეუფლა სტვირზე დაკვრის და დამღერების ხელოვნებას. მან თვითონ ააწყო ქართული ხალხური სიმღერები „მუმლი მუხასა“, „საზანდრული“, „მწყემსური“, „გაფრინდი შავო მერცხალო“, „ყაზბეგური“, „საცეკვაო“, მისი რეპერტუარი დღითი დღე მდიდრდებოდა. შალვა — „ასეთი სითბო და სიტკბო მის მაგვარ საკრავთაგან არცერთს არ აქვს, მასზე ერთდროულად შეიძლება დაკვრაც და დამღერებაც“ ქუთაისიდან დაიწყო მისი სვლა, როგორც მესტირისა, ხშირად სიამაყით

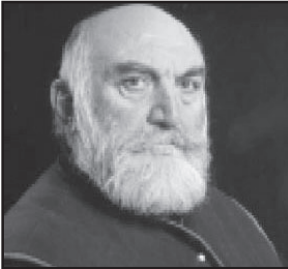
უთქვამს: შორს წასულან რაჭველი მესტირეები, მაგრამ ჩემზე შორს სტვირის სახელი არავის გაუტანია!.. სხვა რომ არაფერი გაეკეთებინა შალვა ჯაფარიძეს, მისი ნამუშევრის შეფასებისათვის მარტო გაქრობამდე მისული ეროვნული საკრავის, გუდასტვირის პოპულარიზაცია ეყოფოდა” „ვინ იცის, რამდენჯერ გაუხარებია საქართველო, რამდენჯერ მიულოცავს ახალი წელი თავისი გუდასტვირით, რამდენჯერ უსურვებია დღეგრძელობა ქართველი ხალხისათვის. მაყურებელს ხიბლავდა ეს წარმოსადეგი ვაჟკაცი, რომელიც მგზნებარედ უმღეროდა მშობლიურ ქვეყანას, ეროვნული კულტურის ძეგლებს, იყო საამაყო მამულიშვილი.” ზემო რაჭიდან წამოსულმა „მესტირულმა“ მრავალი საკონცერტო დარბაზი ააფორიაქა მოსკოვსა თუ პრალაში, ლენინგრადსა თუ ბუდაპეშტში, უნგრეთსა და პოლონეთში, გერმანიასა და საფრანგეთში.. სტვირზე დაკვრის ხელოვნებაც გადაულოცა ბატონმა შალვამ მომავალ თაობას, რადგან თავად ყველაზე კარგად უწყოდა, რომ წინაპრის დანატოვარს გაფრთხილება სჭირდება, ხოლო ტრადიციას გაგრძელება და განვითარება.

მხატვარი

შალვა ჯაფარიძე მხატვარიც გახლდათ.. მის მიერაა შესრულებული სასტუმრო „რაჭის“ სიმბოლო, მანვე საკუთარი სურვილით სოფელ ღარს და ღარველებს, აჩუქა მხატვრული ტილო „საჯვარეობა“, სორელებს კი „ფუძეობა“, მის ფუნჯს ეკუთვნის არაერთი საინტერესო ტილო, რომლებიც მის საოჯახო არქივში ინახება.

ისტორია იწყება შუმერიდან

შუმერების წინაპრობა აღიარა და ამას ამტკიცებს ჩვენი უზარმაზარი საუნჯე და მსოფლიოს პირველი საოცრება — ანბანი, რაც ანბანმა გააცხადა, ამის გაცხადება არ შეეძლოთ რაც კი მეცნიერები ყოფილან დასაბამიდან დღემდე დედამიწაზე!!!
ზურაბ ქაფიანიძე

მარადიული თვალსილუღი სული

შუმერების ისტორიას ცისა და მიწის გაჩენით იწყებენ: გასაოცარია, საიდან იცოდნენ ეს ისტორია; აუხსნელია რა თვალი უყურებდა მაშინ დედამიწას, როცა ცა და მიწა ნაწილდებოდა, როცა სულ წყლით იყო დაფარული მიწა და ხმელეთი კი არ არსებობდა.

ასევე საოცარია და აუხსნელი ქართული ასომთავრულის — შუმერების ანბანის შექმნაც. საიდან? როგორ? რისი ნაწილია ანბანის ეს უზარმაზარი ცივილიზაცია, ვინ შექმნა ანბანი მთელი ამ უკიდვანო სიბრძნით! საიდან ეს არადედამიწისეული სიბრძნე — სამყარო, სადაც ერთი ნერტილია ჩვენი დედამიწა — ეს სიცოცხლის დედა, რომელსაც შუმერები ენქის ეძახდნენ (ენ-უფალ+ქი-მიწა) — უფალ მიწას! ანბანი ყველაზე დიდი ისტორიაა დედამიწაზე! ანბანის ისტორია დედამიწის შუმერული ისტორიით უნდა დაიწყოს, რადგანაც ანბანს და დედამიწის ისტორიის წარმომავლობას ერთი ფუძე აქვთ და სამყაროს ცივილიზაციის ერთ საძირკველზე დგანან. დედამიწის დაბადების ისტორიაა ისიც, რომ ამ ორ შემთხვევას — დედამიწის შექმნის ისტორიას და ანბანს, ერთი და იგივე ღვთაებები ჰყავთ!

ვინ იცის, რამდენი ათასი წელი მოდის კაცობრიობის ისტორია და რამდენი ათასი წელი მახინჯდებოდა ერიდან ერში გადატანით, ან როგორ შლიდა და ჭამდა დროჟამი და ათასწლეულები თიხაზე, ქვაზე და კლდეზე დაწერილ კაცთა ისტორიას. მაგრამ ვერ გაბზარა, ვერ გატეხა, ვერ ნაშალა... ფერიც ვერ უცვალა ამ საოცარ სიბრძნეს-ანბანს. იგი, როგორც გაჩნდა ათასწლეულების წინ, ზუსტად ისეთივე დღესაც, ელფერით, აზრით და შინაარსით, როგორც მარადიული თვახილული სული! ამას ვინ წარმოიდგენდა, რომ რაც კი უძველეს აღმოსავლეთში სიბრძნეა, იმათი სათავე იქნებოდა

ანბანი, შემდგარი ოცდახუთმეტი ასონიშნისაგან, კაცობრიობის ეს ყველაზე დიდი საოცრებაა.

ამ კვლევა — ძიების ისტორია, კი, ასე იწყება.

ჩემი ანიკო მასწავლებელი

პირველად სკოლაში ჩემმა, საქართველოსავით საყვარელმა ქართულის მასწავლებელმა — ანიკო ქურციკიძემ რომ გვითხრა „ანბანში ასონიშნებს თავისი შინაარსი აქვსო“, გამეცინა. ჩემს მასწავლებელს კი, ენყინა... და მითხრა, გაიმეორე, რაც ვთქვიო. მეც გავიმეორე — „ანბანში ასონიშნებს შინაარსი აქვს“... მას შემდეგ აღარ მომშორებია ეს საოცარი აზრი, ერთ ასოში რა შინაარსი უნდა იყოს — მეთქი; ასო ასოა, ინერება, იკითხება, მაგრამ რამდენადაც მეტად შეუძლებელი მეგონა, იმდენად მიცხოველდებოდა ინტერესი. ამ საიდუმლოს მიგნებისა.

ანბანური საიდუმოება

მთელ მსოფლიოში გაბატონებულია აზრი, რომ ანბანში არის შეფარებული საიდუმლო, მაგრამ მსოფლიოს არცერთმა ანბანმა ეს არ დაადასტურა; ამ საიდუმლოებას მსოფლიოს მეცნიერებმა ვერ მიაგნეს. როცა ანბანი გადადიოდა ერიდან ერში და ვრცელდებოდა მთელ დედამიწაზე, ამბავიც საიდუმლოების შესახებ გაჰყვა და ვრცელდებოდა მთელს მსოფლიოში. სად არ ეძებეს, ვინ არ ეძებდა, რა მეცნიერები არ დაშვრნენ ანბანის შესწავლით, მაგრამ არა და არ გამოჩნდა ეს შეფარული საიდუმლო არცერთ ანბანში, ვერა და ვერ მიაგნეს, ვერა და ვერ აღმოაჩინეს, რა საიდუმოება, რა რიცხვითი მნიშვნელობა, რა ასტრორიული მნიშვნელობა უნდა ყოფილიყო ანბანში, ან რა შინაარსი შეიძლებოდა ჰქონოდა ასონიშნებს ამერიკელი შუმეროლოგის კრამერის მიხედვით

ძვ. წ. მესამე ათასწლეულის ბოლოს მეოთხედში ქალაქ აქადაში მცხოვრებ სემიტებს შუმერებისგან გადაულიათ ანბანი. თითქმის ოთხიათასი წელია მოყვება ეს ამბავი ანბანის ისტორიას, მაგრამ მის სათავეს ვერა და ვერ მიაკვლიეს ამ ცნობით დაინტერესებულმა მსოფლიოს მეცნიერებმა. მსოფლიოში არც ერთმა ანბანმა ეს საიდუმლო არა და ვერ გამოაჩინა და მსოფლიოს ვერც ერთ ანბანში საიდუმლოს ვერ მიაკვლიეს.

აჩრდილივით დამსდევდა მსოფლიოს ანბანებს თანდაყოლილი ამბავი საიდუმლოებების შესახებ, მაგრამ მისი ასავალ—დასავალი ვერ ნახეს, მსოფლიოს ვერც ერთმა მეცნიერმა ანბანის შესწავლას 4000 წლის მანძილზე ვერსად მიაგნო. ვერც მიაგნებდნენ, რადგან ეს საიდუმლოება მხოლოდ ერთ ანბანს ჰქონდა; ამ ერთადერთ ანბანს კი, მსოფლიო არ იცნობდა და არც დღეს იცნობს. მსოფლიოს მეცნიერებმა არც ის იცოდნენ და დღესაც არ იციან თუ შუმერებს რა ანბანი ჰქონდათ და საიდან მოძღვრავდნენ მსოფლიოს ხაზობრივი რიცხვითი კალენდარული ცოდნის რელიგიით; არ იცოდნენ სად იყო ცივილიზაციის სათავე და კაცობრიობის ეს ყველაზე დიდი საოცრება, შუმერების ანბანი.

პირველ გადამღებებს ანბანისას, სემიტებს, შუმერებმა არ გაატანეს ის ცივილიზაცია, რაც მათ ანბანს ჰქონდა და მერე, რაკი სემიტებისაგან გავრცელდა მთელ ქვეყანაზე ანბანი, ჯერ მთელმა აღმოსავლეთმა გადაიღო იგი და მერე მსოფლიომ. ის საიდუმლო კი, რაც ჰქონდა, სემიტებმა, რა თქმა უნდა არ იცოდნენ. ამიტომ ანბანში ამბავი საიდუმლოების შესახებ ლეგენდად დარჩა, რადგანაც ანბანური საიდუმლოება არცერთ ანბანს არ აღმოაჩნდა, რაც კი ანბანებია მთელს დედამიწის ზურგზე ასომთავრულის გარდა.

საქართველოს და კაცობრიობის ისტორიის სათავე

საქართველოს დაკარგული ისტორიის მიგნება, აღმოჩენა და აღდგენა ნიშნავს, რომ აღადგინო კაცობრიობის ისტორიის სათავეები.

დიახ, ასეთ ურთიერთკავშირშია საქართველოს და კაცობრიობის ისტორია. ამ წინადადებაში გაცხადებული აზრის გაგებაში არ არიან საქართველოს ამ დარგის რეგენი მეცნიერები, პროფესორები, დოქტორები და აკადემიკოსები.

ჩემს პირველ წიგნში განვაცხადე, რომ უბედურება ის კი არა არის ქართველთა მტრებს შორით რომ ავსებს, ეს აღმოჩენა-უბედურება ის არის ქართველ სწავლულთა დიდი ნაწილი რომ

გაბოროტდება ჩვენი ანბანის სიდიადით-თქო, რომ ამ აღმოჩენის დიდი წინააღმდეგობა შეხვდება-თქო, მაგრამ ამ ბრძოლას დინჯად და დიდი ნებისყოფით ჩავატარებ-თქო და მიხვდება კიდეც დღემდე ეს ბრძოლა!

ჯერ საკითხავია რატომაა საჭირო საქართველოში დიდი ქართული საქმისთვის ბრძოლა.

ამ დიდ ქართულ საქმეზე დავამთავრე შეგონება, თხოვნა, მუდარა ამ დარგის მეცნიერებთან და მთავრობასთან. ამიტომ გაზეთი შუმერი იწყებს უთანასწორო ბრძოლას გაუგებრებთან, ყრუებთან, ბნელებთან, გაგების უაზროებასთან. ეს ეხება დედა იმ დარგის მეცნიერებს, რომლებიც აბნელებენ და შრეტენ საქართველოს სინათლეს და რყვნიან საქართველოს წარსულს, აწმყოს და მომავალს და ყველაზე დიდი უბედურება ის არის, რომ ამ ორმა უნივერსიტეტმა საკუთარი ქართული ანბანი არ იცის!

რაშია საქმე, რა ენაზე, რა კულტურაზე, რა განათლებაზე, რა ანბანზე, რა საქართველოს და კაცობრიობის ისტორიაზე?

შინ იყვნენ შუმერები

შუმერები იწყებენ კაცობრიობის ცივილიზაციას. შუმერები ის ხალხია, რომლებმაც გაანათლეს ჯერ აზია, მერე ევროპა, შემდეგ კი მთელი მსოფლიო. „შუმერები ძველ მსოფლიოში ყველაზე მაღალი ცივილიზაციის ხალხი“ — კრამერი. გვ. 39 ი.ი.შ.

შუმერები არიან პირველები, რომლებიც — ლურსმნული დამწერლობით იწყებენ წერას დედამიწაზე „რომლებმაც უდიდესი წვლილი შეიტანეს კაცობრიობის ცივილიზაციის ისტორიაში“.

შუმერებმა შექმნეს რელიგია დედამიწაზე, მათ ასწავლეს ლოცვა კაცობრიობას. „უნიჭიერესმა შუმერებმა მოაზროვნებმა შექმნეს რელიგიურ-ფილოსოფიურ შეხედულებათა მთელი სისტემა, რომელსაც თავყანს სცემდნენ მაშინდელი აღმოსავლეთის ქვეყნები! — კრამერი. ეს ძვ. წ. IV-III ათასწლეულია. გვ. 39. ი.ი.შ.

შუმერებმა შექმნეს დედამიწაზე პირველი მზისა და მთავრის კალენდარი — წამების სიზუსტით, რაზეც თანამედროვე მსოფლიოს ასტრონომებს წარმოდგენაც არა აქვთ.

შუმერებმა ასწავლეს დედამიწის ხალხს ხაზობრივი ცივილიზაცია. შუმერებმა ასწავლეს კაცობრიობას რიცხვი, მისი აზრი და შინაარსი. შუმერებმა ასწავლეს, მთელი დედამიწის ხალხს — ერთი ღმერთი — სამყაროს შემქმნელი და მბრძანებელი, ასტრონომიულად გალაქტიკების შუაგული, რომელმაც ღმერთმაც მზის სისტემა აჩუქა დედამიწით მცენარეებს, ცხოველებს,

ადამიანს და ცივილიზაციას.

შუმერების ღვთაებათა პანთეონი იყო მსოფლიოს ხალხის პირველი სალოცავები—მთვარე, მზე, სინათლე, მზეთამზე, დიდი ღმერთი ცისკრის ვარსკვლავი და დედამინა — ხარი.

შუმერებმა ასწავლეს მსოფლიოს იგავ-არაკის, მოთხრობის, ლექსის და ისტორიის წერა.

შუმერებმა იცოდნენ, რომ ზეციდან იყვნენ მოვლენილი ჯერ კიდევ ძ.წ. 6504 წელს და მეორედ ძ.წ. 5604 წელს, რასაც ამონებებს სვანური სიტყვა ზეციდან მოვლენას — ცისმარე — ე.ი. ცის კაცი და კოლხეთის მეფის აიეტის ტიტული — მზის შვილი და ზეციდან მოვლენას ადასტურებენ მსოფლიოს მეცნიერებიც.

შუმერებმა ასწავლეს ხატვა და ქანდაკება მსოფლიოს.

შუმერების გმირი იყო გილგამეში—კაცობრიობის პირველი მეფე უსამართლობასთან მებრძოლი. ამ სახელს კი მსოფლიოში მარტო სვანური დიალექტი ხსნის, გილგა —სახელია, მეშიალ — მეომარი!

შუმერებს „სამყაროს წარმოშობაში“ ნახსენები აქვთ ღვთაებები ანი-ქი-ლილე-ენ. ანი-მთვარეა შუმერულად და ანბანით, ქი — მინაა შუმერულად და ანბანით, ლილე — ჰაერი, ნიავი, სული შუმერულად და სვანურად. ენ — უფალი შუმერულად და ანბანით.

შუმერები იწყებენ დედამინაზე ანბანურ წერას, რადგანაც სემიტებმა შუმერებიდან ისწავლეს

ანბანი და სემიტური პირველ ანბანად მიიჩნია მსოფლიომ, რადგანაც იქიდან გავრცელდა დედამინაზე ანბანი. ძვ. წ. III ათასწლეულის ბოლოს დამპყრობმა სემიტებმა შუმერებისგან მარტო დამწერლობა როდი გადმოიღეს“ — კრამერი გვ.14 ი.ი.შ.

შუმერები აღარ არიან, ასე იციან მსოფლიოს შუმეროლოგებმა — ენა მკვდარია და ხალხი გადაშენებული.

გაქრა დედამინიდან შუმერთა მოდგმა, გადაშენდა, აღარც ხალხია, აღარც ენა, აღარც კულტურული მემკვიდრეობა, არაა არსად მათი სულ უბრალო ნაშთიც კი მიწის ზემოთ — ასე იციან მსოფლიოს შუმეროლოგებმა, მსოფლიოს აღმოსავლეთმცოდნეებმა, მსოფლიოს მეისტორიეებმა. აღარ არიან, მორჩა და გათავდა.

ასე ეგონათ საუკუნეების მანძილზე მსოფლიოს მეცნიერებს. ასე გონიათ დღესაც. თითქმის წელიწადი ეძებეს შუმერების კვალს შუამდინარეთში. თითქმის მთელი შუამდინარეთი, მთელი ახლო აღმოსავლეთი გადათხარეს ინგლისელებმა, ამერიკელებმა, ფრანგებმა. მაგრამ თიხის წიგნებისა და არქეოლოგიური ნაშთების გარდა მათ გზა-კვალს ვერა და ვერ მიაგნეს.

ასე დაასრულა მსოფლიოს შუმეროლოგების უდიდესმა კოჰორტამ კვლევა შუმერების შესახებ, მიუხედავად მათგან ბრწყინვალედ წაკითხული შუმერული ისტორიისა.

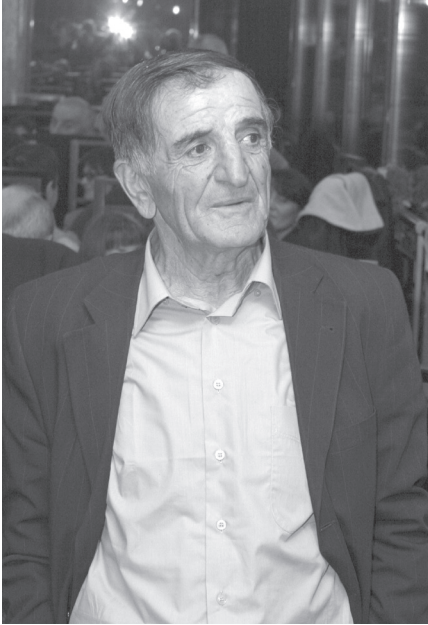
შუმერების ანბანი - ქართული ასომთავრული, შხისა და მთვარის ანბანად წოდებული, სამყაროსეული ცივილიზაციის თორმეულით არის შედგენილი და დედამინაზე არამის მოდგმის განათლების სათავეა. ამ ანბანური განათლების საიფქმლოებათა ამოცნობა, გაგება და მიგნება სულ სხვა გზაზე აყენებს კაცობრიობის ისტორიას და აზროვნებას.

შუმერების - იგივე ქართული ასომთავრული - ანბანი აღმოსავლეთის ყველა უძველეს ცივილიზაციათა სათავეა, რომლის გაცნობა მსოფლიოს აღმოსავლეთმცოდნეებს აძლევს საშუალებას ახსნან ჯერ ამოუცნსელი ყველა საიფქმლოება, რითაც საკმაოდ გასათა მოდგმის დღემდე ბოლომდე ამოუცნობი პირველი სიძვედეები.

ჩვენ ალმონიხები ითხოვს თავიდან გადარხედოთ მთელ არქეოლოგიურ მასალას, რაც კი კაცობრიობას დედამინის სიღრმეში უპოვნია შუმერების შესახებ.

ზურაბ ქათანიძე

გმადლობა

კლინიკა, რომელმაც სამადლობელი წერილის დაწერა გადამაწყვეტინა თბილისში, დიდმის მასივში მდებარეობს. მესაჭიროებოდა გადაუდებელი ოპერაცია, მაგრამ საერთო სისუსტის ფონზე სხვა ოპერაციისგან კლინიკებმა თავი შეიკავეს. ქალაქში ამ დარგში „სახელგანთქმულმა“ კლინიკამაც უარით გამომისტუმრა, რის შემდეგაც ახლობლების რჩევით „ნიუ ვიუენ საუნივერსიტეტო ჰოსპიტალს“ მივმართე.

მცირეოდენი მოსამზადებელი პერიოდის შემდეგ გამიკეთდა ოპერაცია, ორი დღის შემდეგ კი კლინიკიდან გამომწერეს. თუმცა დღემდე უშურველად მიწევინ პროფილაქტიკურ შემოწმებას და კონსულტაციას.

სასიამოვნოდ გაცეხული დავრჩი კლინიკის ახალგაზრდული პერსონალის გულისხმიერებით, პროფესიონალიზმით, კლინიკაში არსებული დისციპლინით და სისუფთავით.

განსაკუთრებული მადლობა მინდა ვუთხრა ჩემს მკურნალ ექიმს, ქალბატონ ნინო ჩაჩანიძეს, ქირურგ ბექა კველიშვილს, კარდიოლოგიური და რენიმაციული განყოფილების თანამშრომლებს, კლინიკის ხელმძღვანელს ბატონ გიგი

კველიშვილს, სასიხარულო იყო ჩემთვის, რომ ძმები კველიშვილები წარმოშობით ჩვენი მშობლიური - კუთხიდან, სოფელ საკაციიდან არიან.

ღმერთმა დაგლოცოთ, ბატონო გიგი, მრავალი წელი უოფილიყავით თქვენს გუნდთან ერთად იმ დიდი და საპასუხისმგებლო მისიის ავანგარდში, რასაც ადამიანთა ჯანმრთელობის სადარაჯოზე დგომა ჰქვია. ლეხის მაცხოვარი იყოს თქვენი შემწე.

ოთარ გავაშელი
ონი, სოფელი ლეხი

სამკიზარი

ოთარ გავაშელს, მთის რაჭის კოლორიტს, დიდ რაჭველს ახლახანს უფალმა განსაცდელი მოუვლინა - გარდაეცვალა მეუღლე, აგრაფინა გავაშელი.

ვუთანაგძნობთ ბატონ ოთარს და მის შვილებს ძვირფასი ადამიანის გარდაცვალების გამო.

რედაქცია

ბესო მეტრეველის გახსენება

ბესო მეტრეველი... უკვე წარსულში გარდასახული ნათელი ხსოვნა... 56 წელი და გაზაფხულით დასრულებული სიცოცხლე... აცრემლებული ოჯახი, ძაძვებით მოსილი მეუღლე, ქალბატონი ვარდო, ორი შვილი და ორი შვილიშვილი, ძმები, რძლები, ძმისშვილები...

ეჰ, მწარე რეალობაა. ბესო დღეს მარადისობის ბინადარია.

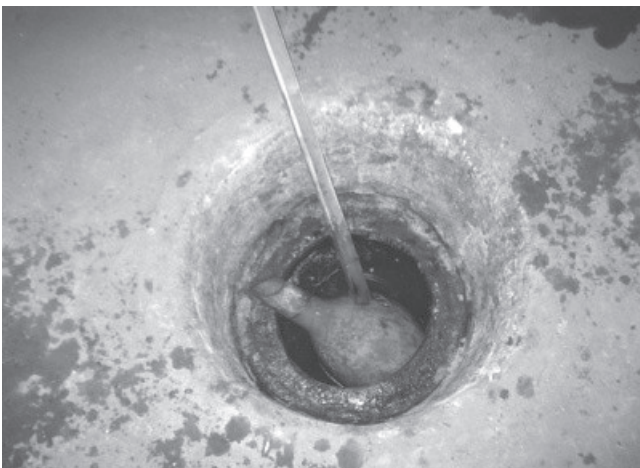
ღმერთმა ნათელში ამყოფოს მისი სული. სანთელ-საკმეველი უნათებდეს გზას სასუფეველისაკენ.

„რაჭველების“ რედაქცია

საოჯახო მახანი ჩაჭაში

რაჭაში ჩაბრკანებულ სტუმარს მასპინძელი ოდითგანვე მარანში ეპატიჟებოდა, ჭურის თავეზე „ხრიკოლათი“ ამოღებულ ცივ ღვინოს

თიხის ჭურჭელში ჩამოუსხამდა და ოჯახისა და სტუმართ-მასპინძლობის სადღეობადაც ასამეხდა. ამ დროს ყველი, ჰური, „ვიჩინა“ და მწვანელი სუფრის ჩვეულებრივი ატრიბუტები გახლდათ.

ამჟერად სარდანაშვილების, ილია კენჭაძისა და გოგი მარგველიძის საოჯახო მარნებს გაგაცნობთ, რაც ვფიქრობთ საინტერესო იქნება მკითხველისათვის.

სარდანაშვილების მარანი, სოფ. ხვანჭკარა, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი.

2 წელია, რაც ოჯახური მეღვინეობა სარდანაშვილებისთვის შემოსავლის წყაროდ იქცა. მანამდე ისინი ღვინოს მხოლოდ საკუთარი მოხმარებისთვის აწარმოებდნენ. დღეს ოჯახის ძველი და ახალი ვენახები სოფ. ხვანჭკარაში, თითქმის, ერთ ჰექტარს მოიცავს, საიდანაც, ჯერჯერობით, დაახლოებით 300 ლ. ხვანჭკარას, ნახევარ ტონაზე მეტ წულუკიდის

თეთრასა და ცოლიკოურს იღებენ. კონტაქტურ პრეპარატებს ისინი იყენებენ ძველ ვენახში, სადაც ორგანული მევენახეობის პრინციპებს იცავენ, ახალში კი - სისტემურებს მიმართავენ.

ალექო სარდანაშვილი 34 წლისაა, პროფესიით - აღმოსავლეთმცოდნე. რამდენიმე წლის წინ სირიიდან დაუბრუნდა საკუთარ სოფელს. ძველებურ სახლსა და მარანში ტურისტულ სეზონზე მცირე ჯგუფებს მასპინძლობს. მეღვინეობა მისთვის, ჯერჯერობით არ გამხდარა ფინანსური მოგების მომტანი, თუმცა ამ საქმეს ის გრძელვადიან პერსპექტივაში ხედავს და დარწმუნებულია, რომ დროთა განმავლობაში ეს საქმე ოჯახისთვის დიდი და მრავალმხრივი სარგებლის მომტანი გახდება.

მისი თქმით, რაჭაში მცირე მეღვინეობების განვითარებას, პირველ რიგში, ადგილობრივი მოსახლეების ეკონომიკური შეჭირვება და მათ შორის ინფორმაციის სიმწირე უშლის ხელს. რაჭის მკვიდრთ ინფორმაციული წვდომა არ აქვთ ძალიან ბევრ სახელმწიფო თუ საერთაშორისო

პროგრამაზე, რაც მათთვის შეიძლებოდა მეურნეობის განვითარების ძალიან მნიშვნელოვანი შესაძლებლობა ყოფილიყო. ალექო, ასევე, თვლის, რომ მათი რეგიონის ტურისტულ პოტენციალს არასათანადო ყურადღება ეთმობა გადამწყვეტილების მიმღებთა მხრიდან. ამის გამო ბევრი მევენახე, ჯერჯერობით, სკეპტიკურად ეკიდება მეღვინეობასა და ღვინის ტურიზმს რაჭის რეგიონში, მათი დიდი ნაწილი, საკუთარი მოხმარებისთვისაც კი, ფალსიფიცირებულ ღვინოს აწარმოებს.

გომგი მარგველიძის მარანი, სოფ. სადმელი, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი

კითხვაზე - როდიდან დაიწყო მეღვინეობა, გოგი მარგველიძეს პასუხის გაცემა უჭირს. დაახლოებით, 50 წელს ითვლის, ღრმა ბავშვობიდან. ოჯახური მეღვინეობა უფრო ძველია და მას ბატონი გოგის მამა და ბაბუა უძღვებოდნენ. ღვინის წარმოება მათთვის ბიზნესი გახდა სულ რამდენიმე წლის წინ, მანამდე, საკმაოდ დიდი რაოდენობით - 5 ტ. ყურძენს თავად მოიხმარდნენ, მოუკითხავდნენ ახლობელ ოჯახებს და რაც მორჩებოდათ, ყიდდნენ, თუმცა, ეს, ერთგვარი ენთუზიაზმი უფრო იყო, ვიდრე - ბიზნესი, რომელზედაც ისინი დამოკიდებულნი იყვნენ.

დღესდღეობით გოგი მარგველიძეს სოფ. სადმელში, თავისი საცხოვრებელი სახლის ეზოში ძველებური, საკმაოდ ორიგინალურად გაფორმებული მარანი აქვს, სადაც სეზონზე ტურისტულ ჯგუფებს მასპინძლობს. პარალელურად, ის მეღვინეობის გაფართოებაზე ზრუნავს. სულ ახლახანს 2500 ახალი ძირი შემატა საკუთარ ვენახს. კონტაქტურის გარდა, ის სისტემურ ქიმიკატებსაც იყენებს, ამიტომ ვაზის დაავადებები და მავნებლები მისთვის ნაკლებად პრობლემური საკითხია.

საკუთარი ოჯახისთვის ის აწარმოებს კაპისტონს, მწვანესა და წულუკიძის თეთრას, აგრეთვე, კახურ საფერავს. ბიზნესში კი დომინანტი როლი ალექსანდროულსა და მუჯურეთულს და მისგან დაყენებულ ხვანჭკარას მიუძღვის.

გოგი მარგველიძე მიიჩნევს, რომ უმთავრესი პრობლემა, რაც რაჭის რეგიონში მცირე მეღვინეობების განვითარებას უშლის ხელს, ეს არის მიგრაცია. მისი აზრით, ასევე, აუცილებელია ხელის შრომის ჩანაცვლება მექანიზაციით, რისთვისაც ფერმერებს შესაბამისი მატერიალურ-ტექნიკური რესურსი დღეს არ გააჩნიათ. მწირი ეკონომიკური ბაზისის გამო გლეხები ორიენტირებულნი არიან სწრაფი სარგებლის მიღებაზე, ამიტომ ისინი

მეღვინეობასა და მევენახეობას შორის არჩევანს ამ უკანასკნელზე აკეთებენ.

ილია კენჭაძის მარანი, სოფ. ჭრიხალო, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი

ილია კენჭაძის ოჯახური მეღვინეობის ისტორია მისი წინაპრებიდან იღებს სათავეს. 2013 წლამდე ოჯახი ღვინოს მხოლოდ საკუთარი მოხმარებისთვის აწარმოებდა, შემდეგ კი ამ საქმემ კომერციული დატვირთვა შეიძინა.

ილია 0.7 ჰექტარ ვენახებს ფლობს, საიდანაც ყოველწლიურად, საშუალოდ, 3 ტ. ყურძენს იღებს. მოსავლის 70 %-ს შეადგენს ალექსანდროული და მუჯურეთული, 30 %-ს კი - დანარჩენი ჯიშები - რაჭული მწვანე, წულუკიძის თეთრა და ცოლიკოური. ეს ჯიშები ილიას სიახლეებისა და ექსპერიმენტებისთვის აქვს განკუთვნილი. მისი სურვილი იყო, ეწარმოებინა საინტერესო და განსხვავებული ღვინო, ამ მიზნით მან დააყენა ლეჩხუმური ცოლიკოურისა (70 %) და რაჭული მწვანის (30 %) კუბაჟი.

ილია კენჭაძეს რაჭის მცირე მეღვინეობთან დაკავშირებული პრობლემების საკმაოდ მკაფიო და ჩამოყალიბებული ხედვა აქვს. მისი აზრით, მთავარი ფაქტორი, რაც მევენახეებს მეღვინეობისგან აშორებს, ეს არის ენდემური ჯიშების (ალექსანდროული, მუჯურეთული) მაღალი თვითღირებულება. ეს მოცემულობა გლეხებისთვის მევენახეობას, მეღვინეობასთან შედარებით, უფრო მიმზიდველს ხდის. მეორე პრობლემა ტექნოლოგიური ხასიათისაა - ოჯახურ მარნებში ოპტიმალური ტემპერატურული რეჟიმის მიღწევა, რაც, ილია კენჭაძის თქმით, რეგიონის კლიმატური პირობებიდან გამომდინარე, საკმაოდ დიდ სირთულეებს უქმნის მცირე მეღვინეობებს. მესამე - შესაბამისი აღჭურვილობის არქონაა.

დაბოლოს, ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემა - ცოდნის დეფიციტი და ღვინის ცნობიერებასთან დაკავშირებული პრობლემები, ხელს უწყობს ფერმერებს შორის მცირე მეღვინეობებისადმი სკეპტიკური და-მოკიდებულების ჩამოყალიბებას.

21-ე საუკუნის სიღრმე სახსრუდი და უზვიადობა უმეფე ტახარი

„შვილი 6 წელი არ გვყავდა, ახლა კი უკვე პატარა იონა გვყავს, უბედნიერასი მშობლები ვართ და გვჯერა, რომ უფალი კიდევ მოიღვს მოწყალეხას - შვილი კიდევ გვეყოლება.“

შარშან 50-მდე წყვილი ტაძარში მადლობის სათქმელად ავიდა. თუმცა შვილიერების მთხოვნელი თითქმის ათასამდე წყვილი იყო. ნელსაც დაითვლიან ტაძრის მსახურები თუ რამდენ ადამიანს აუსრულა უფალმა თხოვნა.

„8 წელი შვილი არ მიჩნდებოდა, მრავალწლიანი მკურნალობა უშედეგო აღმოჩნდა, იმედი გადანურული მქონდა, როდესაც ამ ტაძრის ამბავი გავიგე. მე და ჩემმა მეუღლემ პატარა აკვანი დავამზადებინეთ და ხუთშაბათ დღეს ავედით ტაძარში, ვილოცეთ და ვეზიარეთ კიდეც. სასწაული მოხდა, ჩვენი ლოცვა უფალმა შეისმინა. უბედნიერესი ქალი ვარ, ჩემი მეუღლე ამ ამბის შემდეგ სტიქაროსანი გახდა... დღეს კი მადლობის სათქმელად ამოვედი, ძალიან მალე შვილი გამიჩნდება.“ - მითხრა შარშან ნაჩხურობის დღესასწაულზე თბილისიდან მარტვილის რაიონის, სოფელ სალხინოში ჩამოსულმა ქალბატონმა...

ბრწყინვალე შვიდეულის ყოველ ხუთშაბათს, გამთენიიდან მარტვილის რაიონის სოფელ სალხინოში მანქანების ნაკადი არ წყდება. ნაჩხურობის დღესასწაულის აღსანიშნავად და მოსალოცად ათასობით ადამიანი იმ ტაძარში მიდის, რომელსაც საუკუნეებია უშვილოთა შემწედ მიიჩნევა. ნაჩხურუს მთავარანგელოზის სახელობის ეკლესია სოფლის ცენტრიდან 7 კილომეტრის მოშორებით, მადლობზეა აგებული. აქ განსაკუთრებული ხალხმრავლობა ბრწყინვალე შვიდეულის კვირას, აღდგომის მეოთხე დღეს არის. ამ დღეს ტაძარში ძირითადად უშვილო წყვილები ადიან. ტაძრამდე სამანქანო გზაა, მაგრამ ხალხის დიდი ნაკადის გამო გზას პოლიცია კეტავს და მომლოცველები გრძელ აღმართს ფეხით მიუყვებიან. უშვილო წყვილებს პატარა, ლამაზად მორთული აკვნები მიაქვთ. ზოგს აკვანში თოჯინა

ჰყავს. იქ ბევრ ფეხშიშველ ადამიანს ნახავთ, ყველას თავისი ალთქმა აქვს და მის შესრულებას თავისებურად ცდილობს. არც მათ ავინყდებათ მადლობის თქმა, ვისაც უფალმა სასწაული მოუვლინა და შვილი აჩუქა. ისინი სამადლობელის სათქმელად პატარა ბავშვებით ხელში ადიან და უფალს მადლობას სწირავენ. ზოგს შესანიერი მიაქვს დაპირებული ცხვარი ან ფრინველი მიჰყავს.

ამ უძველეს სალოცავზე ლეგენდა ამბობს: ერთხელ, სოფლის ახლოს, ყანაში გლეხს ცოლმა სადილი მიუტანა. გლეხმა თავის მწირ ტრაპეზზე უცნობი მგზავრი მიიპატიჟა. ცოტა ხანში მასპინძელმა შეამჩნია, რომ ღვინო და საჭმელი კი არ ილეოდა, მრავლდებოდა. მოულოდნელად მგზავრმა გლეხს სთხოვა, იცეკვეო. ისიც დათანხმდა. ამის შემდეგ უცნობი თვალსა და ხელს შუა გაუჩინარდა. გლეხი მიხვდა, რომ სასწაულებრივი ხილვის ღირსი გახდა... სასულიერო პირების აზრით, ლეგენდა შესაძლოა, ანგელოზის გამოცხადებაზე მიუთითებდეს. იმასაც ამბობენ, სამეგრელოდან სვანეთს მიმავალ ანდრია პირველწოდებულს ამ ადგილას ქვის ჯვარი აღუმართავს, ტაძარი კი მოგვიანებით, მე-7 საუკუნეში აუგიათ. ჩვენამდე

განახლებულმა, მე-18 საუკუნის დარბაზულმა ეკლესიამ მოაღწია.

შოთა სხულუხია ერთ-ერთი იმათგანია, რომელსაც უფალმა სასწაული მოუვლინა და შვილი აჩუქა:

- ამ ულამაზეს სოფელში დავიბადე და გავიზარდე. ამ ტაძარში ბავშვობიდან დავდიოდი ყოველ ნაჩხურობას, მაგრამ მაშინ არ მქონდა გათავისებული ტაძრის მნიშვნელობა. წლები გავიდა, დავოჯახდი, საცხოვრებლად თბილისში გადმოვედი... მე და ჩემ მეუღლეს შვილი 6 წელიწადი არ გვყავდა, თუმცა იმედი არასდროს დამიკარგავს. რამდენიმე წელი მე და ჩემი მეუღლე შვილიერებას ვთხოვდით ნაჩხურუს მთავარანგელოზს... ექვსი წლის თავზე უფალმა ჩვენი თხოვნა შეისმინა და პატარა იოანე გვაჩუქა, მადლობა ღმერთს ამისთვის, მადლობა ნაჩხურუს მთავარანგელოზს, მადლობა ამ მონასტრის ბერებს ლოცვისთვის... როგორც უკვე გითხარით, ახლა უკვე პატარა იოანე გვყავს, უბედნიერესი მშობლები ვართ და გვჯერა, რომ უფალი კიდევ მოიღებს მოწყალებას - შვილი კიდევ გვეყოლება. ბევრი ახლობელი, მეგობარი, ნაცნობი თუ უცნობი გამხდარა ამ ხილული სასწაულის მხილველი. მიხარია, რომ ამ ტაძარს ყოველ წელს ემატება მრევლი და მომლოცველი. საქართველოს ყველა კუთხიდან მოდიან, უკვე ბევრმა იცი, რომ ამ ტაძრის მადლი 21-ე საუკუნის ხილული სასწაულია. აქ თუ წყვილი რწმენით და უფლის სიყვარულით ადის, არ არსებობს არ აუსრულოს უფალმა ვედრება. არიან ისეთები, რომლებიც ამ ტაძრის მადლით მრავალშვილიანებიც გახდნენ.

ამხელა წყალობისთვის მადლობას ყოველთვის ვეუბნები უფალს. უშვილო წყვილებს კი, მინდა ვუთხრა, გნამდეთ სასწაულის და ეს აუცილებლად მოხდება. იყო შემთხვევა, 17 წელი არ ჰყავდა წყვილს შვილი, რა არ გააკეთეს, მაგრამ ამოდ... ამ ტაძარში ერთ ჩვეულებრივ ხუთშაბათს ავიდნენ და... მათ დღეს ქალ-ვაჟი ჰყავთ.

აქ მართლა ბევრ საოცარ ისტორიას მოისმენთ. პირველი წირვა ნაჩხურუს ეკლესიაში დეკანოზმა, მამა სერაფიმემ (დანელია) აღავლინა. მაშინ ის სოფლის ტაძრის წინამძღვარი გახლდათ. ყოველ ხუთშაბათს 7 კილომეტრს ფეხით გადიოდა და წირვას ატარებდა. აი, რას იხნებს მამა სერაფიმე:

- ამ ტაძარში უკვე მრავალ სასწაულს შევსწრებივარ, მაგრამ პირველი სასწაული მართლაც დაუფინყარია ჩემთვის. ახლობელ ცოლ-ქმარს უშვილოების პრობლემა ანუხებდა და მთხოვეს მათთვის შეკვეთილი წირვა აღმესრულებინა მთავარანგელოზთა ტაძარში. მაშინ ახლად

ნაკურთხი მღვდელი ვიყავი, არც მედავითნე მყავდა და არც საკურთხევის მსახური, ამიტომაც ვთხოვე თვითონვე ემსახურათ. ცოლი გალობდა, მეუღლე კი შეძლებისდაგვარად მემსახურებოდა. შემოდგომის სუსხიანი დილა იდგა, ამიტომაც ქმარმა ტაძრის შორიხლოს პატარა ფარდულში ცეცხლი აანთო და დროდადრო გაიპარებოდა ხოლმე გასათბობად. წირვის მსვლელობისას ვხედავდი, რომ რამდენჯერმე შემოიბრინა, თან გაოგნებული სახე ჰქონდა და აქეთ-იქით უცნაურად იყურებოდა. წირვის დასასრულს ვკითხე თუ რა იყო ამ უცნაური ქცევის მიზეზი? - მიპასუხა, - წირვის დროს რომ შემცივდა გასათბობად გავედი, მაგრამ როგორც კი ცეცხლთან დავჯექი, საოცარი გალობა მომესმა ტაძრიდან და ვიფიქრე ხალხი ამოვიდაო. შემოვედი ტაძარში. იქ კი არავინ დამხვდა, უკან გასულს ისევ ის საოცარი ხმები მომესმა და ეს რამდენჯერმე გამეორდაო... დიდება შევწირეთ უფალს, მაშინ ტაძარში წირვა-ლოცვის აღდგენის პირველი დღეები იყო და ჩავთვალეთ, რომ ანგელოზებიც ჩვენთან ერთად ხარობდნენ ამის გამო. რომ იცოდეთ, ამ ჩემი ახლობლის ოჯახს ამის შემდგომ ოთხი შვილი შეეძინა. გილოცავთ ნაჩხურობის დღესასწაულს... ნაჩხურუს მთავარანგელოზებმა დაგლოცოთ და გაგახაროთ!

ბოლო წლებია ნაჩხურობას მეუფე პეტრე ატარებს წირვას. ამ დღეს უშვილოებს ლოცვებში იხსენიებენ, წყვილები ეზიარებიან და შემდეგ მათ და მომლოცველებს საგანგებოდ, ეპარქიის სახელით გაშლილ ტრაპეზზე ეპატიჟებიან. იქ მამათა მონასტერი რამდენიმე წელია ფუნქციონირებს. სტიქაროსნები წყვილების სახელებს იწერენ და მთელი წლის განმავლობაში ყოველ ხუთშაბათს ბერები უშვილო წყვილებს ლოცვებში იხსენიებენ და მთავარანგელოზს მათთვის შვილიერებას სთხოვენ. გარდა ბრწყინვალე შვიდეულისა, უშვილო წყვილებს ტაძარში ნებისმიერ ხუთშაბათს შეუძლიათ ასვლა და ლოცვა. ტაძარში მიტანილ პატარა აკვნებს სასულიერო პირები აკურთხებენ. ის აკვნები იმ უშვილო წყვილებს მიაქვთ, რომლებსაც აკვანი არ ამოუტანიათ, ბევრი ლამაზად მორთული აკვანი მშობლებს სახლში პატარებისთვის მიაქვთ.

შარშან 50-მდე წყვილი ტაძარში მადლობის სათქმელად ავიდა. თუმცა შვილიერების მთხოვნელი თითქმის ათასამდე წყვილი იყო. წელსაც დაითვლიან ტაძრის მსახურები თუ რამდენ ადამიანს აუსრულა უფალმა თხოვნა. ღმერთმა ყველას მისცეს ჯანმრთელი შვილი.

თეა ხურცილავა

ბუნებური მოვლანა, ღვთის წყნობა და აუხილვადი თვადი მონახილა

ილია ჭავჭავაძე

ტფილისი, 9 ივლისი

ჩვენს გაზეთში ზედიზედ მოწვენილი ამბავია რაბუჭილი: უნთი სოფელ ჯვართანდამ და მულონე ლანხსუთიდა, ლონი უს სხვადასხვა ადგილიდამ მოწვენილი ამბავი უნთსა და იმავუ მიხეზს იძლევა, ჯაყი დაუკვირიტეს უნთგვანის მოვლეზას, ლომილეიც, ჩვენში ლომ ვსთქვათ, "ან ახალა, ძველა" და მით, ლანსაკვირიტელა, ალანსაკლებ საყურადღებოა და ათასჯერ სათქმელი და სამოძკონებელი.

ძალად მიიყვანენ სოლმე სატრთხობელ საგანთან, თვალთ რანახეუბენ და უნთხელ და ლონჯელ ამნაილია და წყნთი ცხენი თუ ტრთხოლას უნთობ ან რაიშლის, იმ ნაჩვენებ საგანხერ მინც ალან რატრთხება სოლმე. ადამიანი, ლანსაკვირიტელა, ცხენი ან ალთს. ალც მინისძენა იმიათანა საგანი, ლომ ჯაყმა ან ხელი შეახოს, ან თვალი მოჭკიროს. მინისძენის მომავლინებელნი ძალნი ადამიანის თვალთაგან მიყნვიომელ სტენაში მოქ-

ამ წენილებიან რამწენნი გუღმანთლად მოგვიტხილბენ თუ ლა, ზერმოქმედება იქონია სოფელელებზედ ლთხის ივლინის მინისძენამა. ლა თქმა ყბა, ლომ უს ბყნებყნი მოვლეზა, ალანუნთხელ ყლოტელ ჩვენში თუ სხვაგან, ხალხმა ჯერ ყველანხერ ყბინანჩეს ლუთის წყნომან მინაწენა, ცლორჯათ განშიტებინ გამო მოვლინებულსა და ყველანხერ ყბინანჩეს იგი ლონე ილონა, ლომ წყნომან ლუთისა წყალბად გარდოქცილოს და ლმერთი მოწყალბინ თვალთ გარმოახეროს. ამინსათვის აილოეს და სოფლის განაჩენით რადგინეს, ლომ კვირამში უნთი დეო ჰანანსკვი მიწნინილნი ლმერთსა და სამყრამიდე იგი დეო იუქმონ.

მერობენ და ლარგანსაქ ამის გამო მიხეზი ნათლად და თვალსაჩინოდ გამოყნკვიტელა, ყლორინანნი ხალხი ყტრთხის და ჰშიშობს. ეს ამბავი განა მარცო ჩვენშია: ყველგან ალთს და ყველგან ასევე ჰშიშობენ და ტრთხიან ამგვარ სოლციის თვალთაგან მიტარებულ ამბავხერ.

მაგნამ ჯაყთა საბერნიტლოდ, ლმერთს ადამიანისათვის სოლციის თვალთა გარდა მიყნიტებინ გონებინ თვალცივა და თუ ეს თვალი ჯაყს ჯანგად ყქრთს, ქვეყანახერ ალან რაემალება ლა და ყველა მოვლეზას ქვეყნისას ასეთს თუ ისეთს მიხეზს მოყპოვებს. თუ ეს მიხეზი ყლორეტვის მართალი და ყცყყაწი ან ალთს, იმოღებარ მინც ხალი და ქაყას ახალა სოლმე, ლომ ჯაყი ცყყდყბინალოდ ან გარაეგება, ან იხანჯება, ან იბხევა და ალან ბნკოდებდა თვის

დაბრუნებას უნდა სახეობა

1918 წლის 26 მაისს ქართველმა ხალხმა დამოუკიდებლობა იზიარა, საქართველო ახალ ცხოვრებას იწყებდა. თუმცა ხანმოკლე ალწონდა მისი დამოუკიდებლობა.

1921 წელს რუსეთის მიერ ანექსიის შედეგად ექვთიმე თაყაიშვილმა საქართველოს მთავრობასთან ერთად დატოვა სამშობლო და განძს მეთვალყურედ გაჰყვა ემიგრაციაში. გახიზნულმა მთავრობამ თან წაიღო საქართველოს განძი, რომელშიც შედიოდა საქართველოს მუზეუმების დაცული ძვირფასეულობა: ოქრო-ვერცხლის ხატიები და თვალ-მარბალით მოჭრილი სხვა საგანძურები, ძვირფასი ხელნაწერები, ზუზდიდის დადიანისა და სხვათა განძეულობა, ბელათის, მარტვილისა და სხვა-დასხვა მონასტრებიდან წამოღებული ნივთები. მიუხედავად იმისა, რომ განძის მესაკუთრედ საქართველოს მთავრობა ითვლებოდა, ფაქტობრივად განძს ექვთიმე თაყაიშვილი მუშავებდა. განძი სულ 39 ყუთით იყო, ექვთიმეს იგი მარსელის განძში ჰქონდა შენახული. განუზომელია ექვთიმე თაყაიშვილის ღვაწლი ქარველი ერის საგანძურის გადასარჩენად საქმეში. მიუხედავად დიდი გაჭირვებისა, ექვთიმე თაყაიშვილმა საქართველოს დაუბრუნა ეროვნული საუნჯე.

ჟურნალი „რაჭველები“ პერიოდულად გიამგოვთ ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ დაბრუნებული საგანძურის შესახებ.

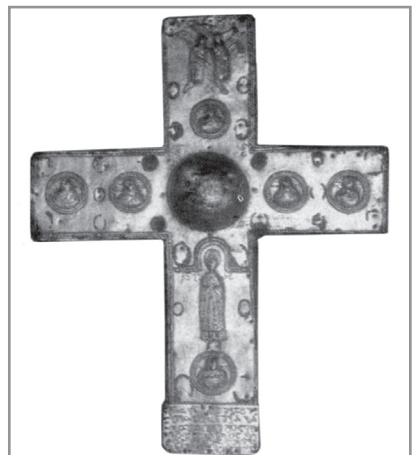

იაღვარი

ქართული ჰიმნოგრაფიის ისტორიაში გამორჩეული ადგილი უჭირავს X საუკუნის ჰიმნოგრაფს, მუსიკოსს, სასულიერო და საზოგადო მოღვაწეს მიქელ მოდრეკილს. იგი ოშკის სალიტურატურო სკოლის წარმომადგენელი იყო. მიქელ მოდრეკილი ავტორია საგალობელთა კრებულისა „იაღვარი“, რომელიც შედგენილია 978-988 წლებში. კრებული თავდაპირველად შეიცავდა 632 ფურცელს, ჩვენამდე კი მხოლოდ 272 ფურცელმა მოაღწია. კრებულში გაერთიანებული იყო იმ დროისათვის არსებული ყველა

ნათარგმნი თუ ორიგინალური საგალობელი. კრებული იმითაცაა საინტერესო, რომ მასში საგალობლები ნევმირებულია — განყობილია მუსიკალური ნიშნებით. კრებულში არის სხვა ჰიმნოგრაფთა ნიმუშები, მათ შორის ოთხი ჰიმნი X საუკუნის გამოჩენილი ჰიმნოგრაფის და მუსიკოსის იოანე მინჩხის შემოქმედებიდან. იოანე მინჩხი ავტორია როგორც ტექსტების, ასევე მუსიკალური მელოდიებისაც. იგი წერდა იამბიკოთიც და მარცვლედოვანი საზომითაც. იოანე მინჩხი იყო ნოვატორი, მისი შემოღებული სალექსო კომპოზიცია, რომელიც შემდგომ მყარად დამკვიდრდა ქართულ ჰიმნოგრაფიაში. მიქელ მოდრეკილისა და იოანე მინჩხის თანამედროვეა გამოჩენილი საეკლესიო მოღვაწე, ტბეთის საეპისკოპოსო კათედრის პირველი ეპისკოპოსი, მნიგნობარი და ჰიმნოგრაფი იოანე მტბევალი. მისი საგალობლებიც მრავლადაა შესული კრებულში. საგალობლები მიძღვნილია დღესასწაულებისადმი

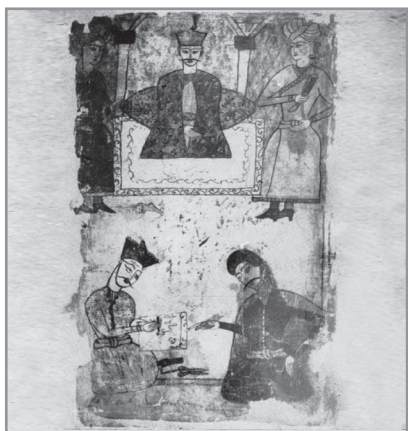
და მასთან ერთად განადიდებენ დიდ მოღვაწეებსაც: იოანე ნათლისმცემელს, იოსებ მართალს, გრიგოლ ღვთისმეტყველს, იოანე ოქროპირს და სხვებს.

დავითის ჯვარი

ჯვარი, რომელსაც დავით აღმაშენებელი ატარებდა, ინახებოდა გელათში. იგი სავარაუდოდ, უფრო ადრე, IX საუკუნეში უნდა იყოს შექმნილი. ჯვარი ძველი დროიდანვე მოსილი იყო ძლევა მოსილების სახელით. დავით აღმაშენებელმა იგი მხოლოდ წარწერით შეამკობინა: „ღმერთო ყოვლისა

დამბადებელი ადიდე შენ მიერ გუირგუინოსანი დავით აფხაზთა და ქართველთა ჰერთა და კახთა მეფე მზე ქრისტეანობისაი ამინ“. ჯვარი ნაკეთებია ვერცხლის ერთი მთლიანი მოოქრული ფირფიტისაგან. ჯვრის ზემო მკლავზე ორი ანგელოზი და მედალიონში წმინდა პეტრეს გამოსახულება; მარცხენა მკლავზე, მედალიონებში, მათე და მარკოზ მახარებლები არიან; მარჯვენაზე — ლუკა და იოანე; ქვედა მკლავზე წმ. ბარბარეს და წმ. პავლეს გამოსახულებებია.

ვეფხისტყაოსნის მინიატურა

„ვეფხისტყაოსნის“ მინიატურები შესრულებულია იმერეთის მეფის ალექსანდრეს მდივნის მამუკა თავაქარაშვილის მიერ 1646 წელს; მან ლევან II დადიანის ბრძანებით გადანერა და დაასურათა „ვეფხისტყაოსანი“. მამუკა ტყვედ იყო ჩავარდნილი ლევანის კარზე, რის შესახებაც იგი წარწერაშიც ამბობს: „დიდება სრულმყოფელსა ღმერთსა, ყოველთა შემწე-მფარველსა. ვინცე ეს ვეფხისტყაოსანი თიბათვესა ცამეტსა, სრულყვავ თვრამეტსა აგვისტოსა, ქორონიკონსა სამასოცდათობმეტსა. თუ რამ აკლდეს, ნურავინ დამწყველით, ტყვეობაშიდ ვსწერდი. შიგნით ოცდაცხრა რვეული არის, ფურცელი ორასოცდათორმეტი“. მამუკას „ვეფხისტყაოსნის“ 39 მინიატურა აქვს შექმნილი. იგი იყო ამასთანავე შესანიშნავი კალიგრაფიც.

გელათის ოთხთავი

მსოფლიო მნიშვნელობის ძეგლი — გელათის ოთხთავი გადანერილია XII საუკუნეში. აქვს 44 ძვირფასი ქვით შემკული სანიშნე და ვერცხლის ბუდე. ტექსტი ნაწერია ეტრატზე ნუსხურით; ხელნაწერი შეიცავს 292 ილუსტრაციას, მათ შორისაა მახარებელთა გამოსახულებანი. მინიატურები მალალოსტატურადაა შესრულებული. სანყისი ასოებისათვის და ზოგიერთი სტრიქონის გამოსაყოფად ნახმარია ფერუცვლელი ოქრო მელანი; ბალთებზე გამოსახულნი არიან მთავარანგელოზები, ყდის წინაპირზე ჯვარცმის კომპოზიციაა, უკანა პირზე კი — აღდგომის. ყდის ორივე მხარე შემკულია ძვირფასი თვლებით.

წყაროსთავის ოთხთავი

წაროსთავის ოთხთავი XII ს-ის ძეგლია. მისი გადამწერები არიან იოვანე ფუკარალისძე და გიორგი სეთასძე: „დაინერა და გასრულდა ელითა ორთა მწერალთათა: იოვანეს ფუკარალის ძისა, მნათისათა და გიორგი სუთასძისათა... ქრონიკონი იყო

იე“ (1195 წ.). სახარების ყდის მოჭედებობა ეკუთვნის XII-XIII სს. შესანიშნავ ოსტატს ბექა ოპიზარს. სახარება გადამწერინა და მოაჭედინა ტბეთის ეპისკოპოსმა, „გლახაკმა“ იოანე საფარელ-მტბევარმა. ყდაზევე არის ბექას ხელმოწერაც: „ქრისტე შეინყალე ოქრომჭედელი ბექა ოპიზარი“. ყდას ორი რელიეფური კომპოზიცია ამკობს: ერთ მხარეს „ვედრება“; მეორე მხარეს — „ჯვარცმა“. „ვედრების“ მხარეს, მაცხოვრის ზემოთ ლამაზად შესრულებული ასომთავრული წარწერებია. ბექა ოპიზარის მიერ შესრულებული ყდების მოჭედებობა ოქრომქანდაკელობის მწვერვალია. ბექას მიერ შესრულებული ნამუშევრებიდან ჩვენამდე მოაღწია აგრეთვე ანჩის ხატის ჩარჩოს მოჭედებობა.

ბერთის ოთხთავი

ბერთის ოთხთავი ეკუთვნოდა ბერთის მონასტერს (კლარჯეთი). ოთხთავის ყდის წარწერებში ვკითხულობთ: „ოქროპირისა ნივთითა მოიჭედა სახარებაი ესე“, „მოიჭედა ელითა ბეშქენ ოპიზარისათა“. ყდის მოჭედებობა ეკუთვნის გამოჩენილ ოქრომჭედელს ბეშქენ ოპიზარს, მისი ნამუშევრებიდან ცნობილია მხოლოდ ეს მოჭედებობა. ოთხთავის ერთ მხარეს გამოსახულია „ჯვარცმა“, მეორე მხარეს — „ვედრება“. ჩუქურთმები და ორნამენტაცია ბეშქენის მაღალ ოსტატობაზე მიუთითებს.

დავით კიკოლაშვილი

სოფიო ჩახვიავილი

ოცხადისძი

ეპიგრამა ანა კალანდაძის

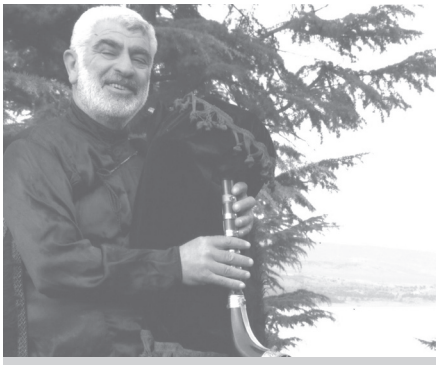
ვხედავ ლექსის ბწკარებს შუა,
 ამოსულა ია,
 თვალს ვადევნებ ულამაზეს,
 ზოეზიის სუნთქვას,
 ბწკარებს ქვემოთ მორაკრაკებს,
 ნაკადული ცივი,
 ფლორას კვერთხი დაუკრია
 ადგილის დედისთვის
 გამიცოცხლდა სახეები,
 ვით ფრესკები წმინდა;
 თამარ, დავით, ელიზბარ
 შალვა და ბიძინა...
 ოდეს ჟამსა მხელბედობის
 ცაი იყო მწუხრი,
 გადაწონის გულისმკერა
 ჩანჩქერების ქუხილს
 და აღანთებთ ხევსურთ შვილთა
 ვით აბედსა კვესი,
 ფასი კარგად რომ იციან
 ნაწითობ ხმლის და ლექსის,
 ხევსურს სულ სხვა გაგება აქვს
 მსმენელს სიბრძნით აბამს
 და ბუნების ენის ცოდნით,
 მეცხრე ცაზე აჭყავს.
 არჩალოს წელისა კალმასი
 სხვა კალმასებს არ ჰგავს,
 ჩანს ბუნება მის ლამაზ ზურგს
 ფუნჯით სხვა ფრად ქარგავს,
 მოიღრუბლა სამშობლოს ცა
 მტერი ავსა ზრახავს,

საქართველოს დიდი მეფის
 დამარცხებას სახავს,
 ომობს ჯარი ვითარც ლომი,
 მტერსა მეძვებრ ჰკაფავს.
 დიდგორის ომის გმირობას
 სული ზეცას აჭყავს,
 იმ „ძლევაიმ საკვირველმან“
 მტერს თავხარი დასცა,
 იბერიას აოხრება,
 ერს წაღეკვა აცდა.
 სძლია ეშმას რწმენის ძალამ
 და მის ურიცხვ მიმდევართა,
 მახვილითვე განიგმირა,
 ვინაც მახვილი აღმართა!
 წმინდა მეფე უმძიმეს ჟამს
 განგებისგან მოვლენილი,
 „ქართლის ცხოვრების“ ფურცლებზე
 ზე მეფედ არს აღწერილი,
 ორმოც წელიწადს იღვაწა
 ქვეყნის აღმა მშენებელმან,
 საგმირო და სასახელო,
 საქმით დამამშვენებლმან,
 სინანულთა გალობანის
 შემოქმედმა და მთხრობელმან,
 მწუხრის ლოცვა აღასრულა
 მეფემ, ცოდვით დამგომობელმან
 და ეს ლოცვა შეიწინარა,
 ზეცით წმინდა ღვთისმშობელმა.
 წლებმა განვლო რთულ ომებში
 მოაღწია აღსასრულმან,

მეფის ანდერძი დაწერა
ქაბთაღმწერმა და მთხრობელმან;
სურს რომ გულზე დააბიჯოს
ქართველ ერთგან ეოველმან...
„ღვაწლის ფასად თავს მიუძღვენ
გალობანი სინანულის“,
და დიადი მეგლის ნაცვლად
დაეფინე შენს ერს ფერხთით,
მსგავს სულიერ ამაღლებას
ვერ იხსენებს კაცთა მოდგმა,
ვითარც მაცხოვარის საქმეს,
როს მოწაფეთ ფერხთა ბანა...
ნიავექარი წიგნსა ფურცლავს,
კვამლს ბრძოლის ხმა ახლავს,
დარდისამშლელი ბწკარები
რთულ დრო-ქამსა ხატავს:
მზე შემდგარა ფერხთა წვერზე
დასქერს თავის ქალაქს,
ხმალშემართულ ზატარა კანს
არაგველნი ახლავს,
ღრუბელნი როკვით მიდინან
ლილისფერ მთათ მიღმა,
კრწანისიდან გმირთა სულნი
ზეცისკენ გაფრინდა...
ფშავის მთიდან ბარს გასცქერენ
ქალნი — უკვდავება,
არაგველების მშობელნი
შვილთ „ბედს“ ელოდება,
რომელთა ფართო გულ-მკერდი
მტრის ჯარს ელობება,
საბედისწერო წუთში კი
მეფის ფარი ხდება.
დღეს მათი წმინდა სულები
თამარს ეახლება,
და ცხრა მთავარანგელოზი,
გმირებს ღიმით ხვდება...
წმინდა მარიაშის მიწას

უფლის სათვალთვალს,
ვერს ჰპოვა სამკვიდრო
სწარსმა და ოსმალომ.
მღერის ძველთა დიდებაზე,
ოშკი, ზარხმა, ტაო,
ლამაზი ხარ და ფაქიზი
საქართველოს ცაო!
წენარად მღერის ქარი ნანას,
ზღაპარს ამბობს ჭადარი,
ლამაზია საქართველო,
მისი მსგავსი სად არის?
გაზაფხულის მზე კამკამებს
სხივთა ბადეს აბამს,
კვალად ვისმენ ტანდამარღვეულ
ბრვე თუთის ხის ამბავს;
ქალი გრძნეულად ქცეული
სასწაულებს ამბობს
რომ თუთის ხე, ვითარც ვაჟი
მასთან შეჭრას ლამობს...
ზურმუხტი, მოწი, ბირვილი
პოეტის ეელს ამკობს,
მაგრამ მათი ხელეოფისგან
დარდი, ფიქრი აკრთობს.
წვიმა არის ცხრა მაისის
მაგრამ სულში დარია,
მტერს ამარცხებს ციციშვილი,
ხარობს ჭიამაია...
მთათა მქღერი ჩანჩქერები
და ნაჟური კლდისა,
წარაფები, კბოდები,
ცაი ლურჯი მთისა,
აირეკლავს ლექსებს ღვთიურს,
როგორც ტბაი სხივთა,
გულში იკრავს წიგნს ირემი,
როგორც თავის შვილსა.
უფრთხილდება ანას ლექსებს,
როგორც თვალისჩინსა!...

რად ბერაქა

წინაპართა გამოძახილი

მე რომ დამკარგეთ, ეს ვიცი, მაგრამ რას ერჩით სახლ-კარსა?!.

სარეველა რად ბატონობს ჩემი წიქარას სახნავსა!

ეხომი ძალი რომ იწვა, მკელს არ უშვებდა ახლოსა,

ახლა ვინ დაეპატრონა ჩვენს ლამაზ სამოსახლოსა?!.

თქვენ, ჩემო სისხლის წვეთებო, რამ დაგადუმათ, რა მოხდა...

ჰე, ბიჭო, თოხი მოიტა! ეორეზე წყალი გადმოხტა.

ჩქარა, უშველეთ, თორემ სახლს წააქცევს, განდის ნაცრადა,

ღობე იმსხვრევა, თქვენ უნდა იქცეთ საკირგლე ქაცვადა.

ღვარცოფი ეხოს რომ ტბორავს, თქვენ როგორ უმხერთ მშვიდადა?

მიწას უშველეთ თუ მოგაქვთ თავი ამ მიწის შვილადა!

რაც დაგიტოვეთ, იმასაც გვალვის წყალივით აკლდება:

მტრობა ახლა... სულ სხვაა, არ გმართებთ გულხელდაკრეფა!

სამას არაგველს მოუხმეთ, ცხრა ძმაც მოგცემდათ რჩევასა,

ნუ ელოდებით ქარიშხალს, ზღვის უფრო სასტიკ ღელვასა;

ნუ დამბუნდით, გაფხიზლდით, ნუ გაისუქებთ კისრებსა,

სხვისი ხელების შემეურე, სჯობს, აქ, ჩვენს გვერდით იწვესა.

თავქვე დამხულა თევდორე, ბერი წვერ-უღვაშს იხოკავს,

როს ხედავს თავის სამშობლოს ვილაცის სასაცილოსა!

...თქვენი იმედი ჯერაც მაქვს, სხვამ ვინ, რად დამიფიცოსა!

ეურად თუ იღებთ ჩემს რჩევას, ვერარამ დამამიწოსა.

აქ ფეხზე დადგა ქართველთა ჯარი-ხმალ-აბჯარს ითხოვსა!..

გადავაბრუნებთ, ღმერთმანი, გულზე რომ გვაწევს იმ ღოდსა!

წესდებიან საზოგადოებრივი ცენტრის „ხელფანებისა და მშენიანების გავლენის“

**გსურთ იყოთ წარმატებული?
გაქვთ ამბიციები?
გსურთ მიიღოთ საფუძვლიანი განათლება?**

ინსპლეთ ჩვენთან, მიიღეთ სახელმწიფოს მიერ აღიარებული დიპლომი და გახდით პროფესიონალი!

თქვენს განათლებაზე იზრუნებენ მაღალკვალიფიციური პროფესორ-მასწავლებლები, კოლეჯში მოქმედებს ბიბლიოთეკა, რომელიც აღჭურვილია სპეციალური და მხატვრული ლიტერატურით. სპეციალური კაბინეტ-ლაბორატორიები და სრულფასოვანი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა დაგეხმარებათ მიიღოთ ხარისხიანი განათლება და შეუერთდეთ წარმატებულ ადამიანთა რიგებს.

ქორეოგრაფ-რეპეტიტორის ფაკულტეტის კურსდამთავრებულები მიიღებენ „იუნესკოს“ ცეკვის საერთაშორისო საბჭოს სერთიფიკატს, რომლითაც თქვენ შეძლებთ იმუშაოთ სხვადასხვა ქვეყნებში ქორეოგრაფად.

აპიტურინანტაგმა უნდა წარმოადგინონ შემდეგი საბუთები:

- ✦ განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტი (ატესტატი—დედანი ან 9 კლასის დამთავრების მოწმობა)
- ✦ ოთხი ფოტოსურათი 3X4
- ✦ პირადობის მოწმობის ასლი

კოლეჯის ბაზაზე ჩამოყალიბებულია ქორეოგრაფიული ანსამბლი „სამანი“ და ფოლკლორული ანსამბლი „ზარები“. მათ ხშირად აქვთ გამოსვლები როგორც რესპუბლიკის მასშტაბით, ისე საზღვარგარეთის ქვეყნებში სხვადასხვა კონცერტებსა და ფესტივალებზე.

სოციალურად დაუცველ და იძულებით გადაადგილებულ პირებსა მოყვამებას შეაპატიავთ.

ჩვენთან სწავლა პრესციენტია!

მსოფლმ ჩვენთან

ჩვენი კოლეჯის ქორეოგრაფ—რეპეტიტორის ფაკულტეტი გახდა „იუნესკოს“ ცეკვის საერთაშორისო საბჭოს წევრი.

მიღება ცხადდება შემდეგ სპეციალობაზე:

9 კლასის განათლების გაზაზა:

- ✦ კორესპონდენტი—800 ლ.
- ✦ სამკურნალო ნაწარმის სპეციალისტი— 1100 ლ.
- ✦ კრიმინალისტი III საფეხური—1300 ლ.

კრიმინალისტი:

- ✦ IV საფეხური — 1400ლ.
- ✦ V საფეხური — 1500ლ.
- ✦ დრამის—რეჟისორ—რეპეტიტორი —2000ლ.

სრული ზოგადი განათლების გაზაზა:

- ✦ გიდი — 1200 ლ.

მონტაჟის რაჟისორი:

- ✦ IV საფეხური — 1400 ლ.
- ✦ V საფეხური — 1500 ლ
- ✦ ქორეოგრაფ-რეპეტიტორი — 1500 ლ
- ✦ მუსიკის-რეპეტიტორი — 3000 ლ.
- ✦ (თანხა მოიცავს 2 სასწავლო წელს)
- ✦ საესტრადო მუსიკის შემსრულებელი — 1600ლ.
- ✦ მცირე ბიზნესის მწარმოებელი — 1500ლ.

კოლეჯში ასევე მოქმედებს მრავალპროფილიანი ტრენინგ-ცენტრი, სადაც მოგაშაადებთ თქვენთვის სასურველ სპეციალობაში და მიიღებთ სერთიფიკატს. სწავლის დაწყება და სასწავლო პროცესი მიმდინარეობს მსურველთა ინტერესების გათვალისწინებით.

www.xma.edu.ge
მის: თბილისი,
წერეთლის გამზირი 1
555 555 951
598 331 951

